БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 183 (12087)
1969 оной августын 7,
четверг

Сэн 2 мүнгэн

...-эй ДЕЛЕГАЦИ БУХАРЕСТДЭ ЕРЭБЭ

...ЕСТ. (ТАСС). Румыниин Коммунис партиин X съез...дэ хабаадахаяа КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. ...тэй Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци ...а Бухарестдэ ерээ.

...СС-тэ, СОВЕТ АРАДТА ...ЛУУН БАЯР ХҮРГЭБЭ

...саанай совет бүл... холбооной, Совет... барисаанай бүл... ...аар вьетнам-совет ...аанай бүлгэмэй түнэн... делегаци ма... ...тор аяншалжа бай... ...легаци Совет-вьет... ...исаанай СССР-тэ ...аа һарада хабаада...

...ад Москвагай ажа... ...танилсаад, Киев, ...десса болон бусад ...ошожо, энэ һарада ...ан митингнүүд дээ... ...лээ, промышленна ...ууд, барилганууд, ...он совхозуудай кол... ...эй уулзаа.

...гаци совет журна... ...зорюулан августын ...конференци хэбэ. ...хани барисаанай. ...лэй уулзалгын ор... ...да манай ханинар ...лиин туршада аян... ...делегациин тол... ...РВ-гэй хүдөө ажа... ...рэй орлогшо Тю ...корреспондентнүүдэй ...та харюусаха зуу...

...ние хаа хаанагүй ...аар угтаа.— гэжэ ...н хэлэбэ. Совет хү... ...ам арадай үнэн зүб ...сэд бүрин дэмжэжэ байһанаа уулзалгануудай үедэ мэдүүлээд, США-гай ба тэдэнэй туһамаршадай сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа үгэ хүүргүйгөөр гаргаха эрилтэ табяа.

СССР ДРВ хоёрой хоорондохи харилсаа холбооной хүгжэлтые бэхижүүлхэ хэрэгтэ совет-вьетнам хани барисаанай бүлгэмэй, совет олониитын бусад эмхинүүдэй эдэбхитэйгээр оруулдаг хубитые делегациин толгойлогшо тэмдэглэбэ. Коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союзай туйлаһан амжалтанууд тухай вьетнам-совет хани барисаанай бүлгэмэй хүсөөр орон доторoo үргэнөөр тайлбарилан ойлгуулнабди. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхимээр угтаха бэлэдхэл хэжэ байнабди гэжэ тэмдэглээ.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэжэ, вьетнам арадай тэмсэлдэ саг үргэлжын ехэ туһаламжа үзүүлдэг байһанайнь түлөө, социалис общество байгуулха хэрэгтэмнай туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлдэг байһанайнь түлөө Советскэ Союзай Коммунис партида, СССР-эй правительствада, бүхы совет арадта халуун баяр баясхалан Тю Ван Бьен үгынгөө түгэсхэлдэ хүргөө.

(ТАСС).

...ХО ХЭМЖЭЭНҮҮД ...АЛАГДАБА

...жэмэсэй консервэ ...дэг боложо бай... ...жэлэй хугасаада ...й сасуулхада, 24,5 ...олзо янзын кон... ...ом. Тэбэшье эдеэ ...зүйлөөр худалдан ...тэ үшөө хүсэдөөр

...консервированнэ ...салат, мүн үрэ жэ... ...шүүһэн багаар ...эз. Загарайн, Ка... ...нэй аймагуудай ...уд Үнэгэтэйн, Ка... ...нэй үрэ жэмэсэй ...сервэ хэхэ хэрэг... ...өөр, үрэ жэмэсээр ...агүй. Овощ, үрэ ...ажахынууд эдэ ...алгажа үгтөөгүй

...шай Министрнүү... ...хын баталан аба... ...тороо консервэ хэ... ...юстиис хүгжөөхэ, ...бэхижүүлхэ хэмжээ... ...ба.

...элотор жэлдээ 13 ...а консервэ үйлэд... ...тай болгохоор мү... ...байгаа Үнэгэтэйн, ...нхэнэй заводуудай ...дахые Министр... ...хараалһан байна. Консервэдэ ородог овощ, үрэ жэмэс ехээр суглуулха талаар зохихо хэмжээн хараалагдаа.

Энэ жэлһээ эхилжэ шэнэ овощехранилищи, хартаабха хадагалха складууд баригдажа эхилхэнь. Загарайн, Кабанскын, Түнхэнэй аймагуудай колхоз, совхозуудта ехэ овощ, үрэ жэмэс ургуулха арга боломжын бии байһаниинь элирүүлэгдээ. Эдэ зүйлнүүдые тариха, ургасыень хуряаха ажалые оньһожоруулха хэмжээ абаха тухай заагдаа.

Овощой, үрэ жэмэсэй консервэ хэдэг Үнэгэтэйн, Кабанскын, Түнхэнэй заводуудые хэрэгтэй зүйлөөр хангажа байхын тула зарим аймагуудай ажахынуудые тэдэндэ даалгажа үгэхэ, зарим колхоз, совхозуудые овощ, үрэ жэмэс урруулха шэглэлтэй болгохо тухай хараалагдаа.

Овощ, үрэ жэмэс, һархяаг суглуулха, худалдан абаха, мүн болбосоруулха пунктнуудые олошоруулха, тэдэниие хэрэгтэй түхеэрэлгэ, хэрэгсэлээр хангаха гэжэ дурадхагдаа. Мүн ажалшадһаа эдэ зүйлнүүдые худалдан абаха пунктнууд коллективнэ саадуудта байгуулагдаха болоо.

Нютаг дээрээ хэгдэһэн консервэ, жэмэсэй шүүһэ худалдаха хэрэгые һайжаруулха талаар зохихо хэмжээн хараалагдаба.

...ШОДОЙ МҮРЫСӨӨН

...Хонишодой хүдэл... ...дүн аймагай сов... ...хэндэ гаргагдажа ...одой түхэреэн жэл ...лмэриин дүн сог... ...уулагдаһан суглаан ...эдэ һая болобо.

...н найман хонишод ...ун эхэ хонин бүриһөө ...э түл абажа. тобир ...о болгожо, эхэһээнь ...һо хайшалалгашье

...н суута хонишод ...унист Цыдып Дыл... ...аев БурАССР-эй ...эй депутат Цыпил... ...өөр энэ жэлдэ зуун ...риһөө 109 хурьга ...лбэ. Ехэ хонидой ...оонь 4,5 килограмм ...хайшалжа абаа. ...ажалтынь түлөө ...рысөөнэй гуримай ...Бадмаевтанда сов... ...и нэмэлтэ түлбэри болгон, 2015 түхэриг мүнгэ, 11 толгой хурьга барюулба.

Гэр бүлэ Эрдэни ба Валентина Дашиевтан баһал һайн амжалта туйлаа. Валентина Ивановна Яруунын аймагай Соведэй депутат. Энэ айлайхи зуун эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга түлжүүлээ, толгой бүриһөөнь 3,9 килограмм шахуу нооһо абаа бшуу. Иимэ үрэ дүн баянтай ажалайнгаа түлөө 1075 түхэриг мүнгэ, юһэн толгой хурьга нэмэлтэ түлбэри — бэлэг гартаа бариха хабатай байба ха юм.

Эрхим үрэ дүн туйлагшадта хамтадаа долоо мянга шахуу түхэриг мүнгэ, дүшөөд хурьган нэмэлтэ түлбэридэ барюулагдаа.

Совхозой хонишод малдаа эдюулхэ үбһэеэ өөһэдынгөө хүсөөр хуряажа абаха, эхэ хонидоо хаһа соонь үрэжүүлхэ, ерэхэ үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхэ зорилго урдаа табиба.

Г. ТУЕЗОВ,
«Улаан туя» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

...ЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ТҮРГЭДХЭХЭ

...барилгые индуст... ...ар эрхилхын тула ...бааза хүдөө тосхо... ...уулагдажа эхилээ. ...нган кубометр хаб... ...нүүдые үйлэдбэрил... ...цех, бетон холисо ...һалбариин хүдэлмэ... ...үдтэй бааза Зэдэ ...баригдажа байнхай. ...тай гэрнүүдые бод... ...-бетон томо бло... ...үйлэдбэрилхөөр ха... ...еэл иимэ блогуудые ...барилга унжагай... ...һаар.

...бкомой бюро болон ...й Совет Зэдэ стан... ...-бетон зүйлнүүдые ...барилга түргэдхэхэ ...һаяхан зүбшэн хэл... ...барилга ехэ унжа... ...байна гэжэ тэм...

...түргэдхэхэ, 1970 оной түрүүшын хахадай туршада заводые ашаглалгада оруулха хэмжээн хараалагдаба.

Заводой барилгые бүхы материалаар, түхеэрэлгээр, хэрэгтэй тооной хүдэлмэришэдөөр хангаха талаар зохихо хэмжээ абаха гэжэ «Бурятцелинстрой» трестые партиин обкомой бюро болон республикын Министрнүүдэй Совет уялгалһан байна.

Баригдажа байгаа заводой материально-техническэ хангалга һайжаруулха, хэрэгтэй зэргын материал болон түхеэрэлгээр таһалгаряагүйгөөр хангажа байха талаар зохихо хэмжээн хараалагдаа.

Заводой котельнэ бетон холисо хэхэ, мүн перлит-бетон зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ цехүүдэй, компрессорнэ болон армаг хэхэ отделениинүүдэй хабсаргалгын хүдэлмэри хараалагдаһан саг болзортоо хэжэ дүүргэхэ гэжэ «Сибпродмонтаж» трестын Забайкальска монтажна управлени уялгалагдаа.

Партиин обкомой бюро болон Министрнүүдэй Совет үйлэдбэриин Зэдын баазын бүтээн гаргаха зүйлнүүдые барилгада үргэнөөр хэрэглэхэ зорилгоор республикын хүдөө тосхонуудай эрхэ байдалда таарамжатай перлит-бетон томо панелеэр гэр байра, культурно-ажаһуудалай барилга бодхохо типовой проект шэлэн абахыень республикын хүдөө ажахын министерствые, «Бурятцелинстрой» трестые, «Красноярскгипросовхозстрой» институдай Буряадай филиалые мүн лэ уялгалһан байна.

Зэдын станцидахи перлит-бетон зүйлнүүдэй заводой барилгые түргэдхэхэ, ашаглалгада түргэнөөр тушааха хэрэгтэнь барилгын организацинуудта али болохо бүхы туһаламжа хүргэжэ байха гэжэ партиин Зэдын райком, аймгүйсэдком уялгалагдаһан байна.

АРГА БОЛОМЖОНУУД ХЭР ЗЭРГЭ ХЭРЭГЛЭГДЭНЭБ?

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ—ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ

ҺОГООБОРИШЬЕ НОГООН ОРХИГДОХСГҮЙ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Үдын наран урга хадхажа, хөөрүү хүнэй хэлэдэгээр амилха аргагүй халуун, һэрдшье гэхэ һэбшээгүй, агаар нэгэ газартаа тогтошоһондол үзэгдэнэ.

Энэ үдэр бидэ Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой Дунда-Хэрээтэ, Ара-Хэрээтэ, Хаяа, Елань тосхонуудаар ябаабди. Үйлсэ гудамжаар хон-жэн, сүлөөтэй алхалжа ябаха нэгэшье хүн харагданагүй. Айлнуудай газаагуур тулгуур тулаһан, бишыхан үхибүүдые хүтэлһэн үбгэд, хүгшэд харагдаха.

Харин энэ үедэ Хэрээтын голой адагһаань эхиндэнь хүрэтэр эршэтэй халуун ажал одоол ёһотойгоор лэ бусалжа байба. Халюурма ногоон сабшалан дээгүүр сагаан, ереэн, улаан хубсаһатай хүнүүд олоороо зэргэлээд, гар хажуураар үбһэ сабшажа, зэлэ татан ябанад. Мүн морин, тракторай косилканууд эндэ тэндэ таршаганалдана. Ехэ шарга таршаганалдана. Тракторай хойноһоо шагтагалагдаһан шарга дээрэ үбһэ соможо ябаһан хүнүүд харагдана.

— Сабшалангай ургасын муушагшье һаань, ургаһан лэ ногооень һогооборишье үлөөнгүй, һайн шанартайгаар хуряахын тула гарта хүлтөөрөөл үбһэндөө гаранхай гээшэбди. Мүнөө үедэ 600 хүн үбһэ хуряалгада хүдэлнэ, — гэжэ колхозой парткомой секретарь И. Ф. Истомин хөөрэнэ.

Түс колхозойхид үбһэндөө ороһоор оройдоол 4—5 хонобошье һаа, бүхыдөө 600 гаран гектарай ногоо гараар, сабшаад, 5,6 мянган центнер үбһэ һүрилөө. Сабшалга хуряалгын хоорондо багаханшье забһар гаргагданагүй.

Эндэ хүдэлжэ байһан үбһэшэдэй 15 звенонуудай дундаһаа Василий Телешов, Павел Никитин, Гомбо Очиров, Юрий Юмов гэгшэдэй звенонууд даажа абаһан газарайнгаа ногоо хуряажа дүүргүүтэй.

— Мүнөө жэлдэ өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 11 мянган центнер үбһэ хуряаха түсэбтэйбди. Энээниие дүүргэхын тула гол сабшалангһаа гадна, ойн соорхой, таряалангай заха гэхэ мэтые, тохомойшье шэнээн газар үлөөнгүй сабшахаоди.— гэжэ нүхэр Истомин хэлэнэ.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ф. А. Шихановай даадаг звеногой гар хажууршад. 2. Колхозой эгээл үнинэй, эгээл үбгэн, 62 наһатай механизатор Лубсан Очирович Гомбоев жэл бүхэндэ бишыхан «ДТ-14» трактораар үбһэ сабшадаг юм. Мүнөө тэрэ үдэр бүри 10—15 га сабшана. 3. Хаягай отделениин Ю. Е. Юмовэй звеногойхид үбһэеэ тармаад, бухаллангүй, сэхэ тракторай шарга дээрэ һүрилнэ.

АВТОРАЙ фото.

КОММУНИСТНУУД ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Мүнөө жэлдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри Туранай совхоздо нэгэ хэдэн хоногоор оройтожо эхилээ. Энээнэй шалтагаан мэдээжэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, хура бороогой хоморһоо боложо, ногоон хойнотожо эдеэшээ, зарим газарнуудта гандаашье.

Урда жэлнүүдтэ сабшагдаха аргагүй, налхи намаг байһан газарнууд мүнөө жэлдэ дууһан хатажа, яһала гэмгүй ногоон ургаа. Иимэл газарнуудай ногооe болдог бутатайшье байг, хүр хагдатайшье һаань, бултыень сабшажа абаха гэһэн шиидхэбэри совхозой дирекци, партком гаргаһан юм. Тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула зохихо хэмжээ ябуулгануудые абаһан байна.

Совхоз дотор бүхыдөө үбһэ хуряалгын 23 звено хүдэлнэ. Эдэнэр ниитынгээ адууһа малда үбһэ тэжээл дутахагүйгөөр бэлэдхэхын түлөө тэмсэжэ байнад. Совхозой партком хадаа энэ шухала хэрэгые толгойлжо, үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхын тулада али бүхы арга боломжонуудаа элсүүлнэ. Звено бүхэндэ партиин гэшүүд хубаарилагдан табигданхай. Эдэнэр сугтаа хүдэлдэг нүхэдөө дахуулжа ябахынгаа хажуугаар, тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри хэнэ. Мүнөө үеын уласхоорондын, гүрэнэй дотоодын байдал тухай үбһэшэдтэ ходо ойлгуулжа байдаг дүршэлтэй.

Хойто-Голой үбһэшэдэй звенонуудые коммунистнууд Аюша Сыренович Зарбактаев, Буда Сандановичч Халхаев, Содбо-Ринчин Базаров гэгшэд угаа шадамар бэрхээр хүтэлбэрилнэ. Отделениин үбһэ хуряалга нёдондоной энэ үетэй сасуулбал, нилээд урагшатайгаар, шанар һайнтайгааршье ябана.

Үбһэ хуряалгада ороходоо эхилжэ совхоз соогоо, мүн аймаг дотороо түрүүлжэ ябаһан Хужарай отделениин Клим Байминовай звенодо механизатор коммунист Анатолий Хартаев хүдэлнэ. Тэрэ дүршэл ехэтэй, ажалша бэрхэ хүн юм. Тракторай косилкаар, тармуураар адли тэгшэ ажал хэжэ шадаха, үбэлдөө фермэ дээрэ тэжээл буйлуулдаг түхеэрэлгэ, мүн бусад орёо хэрэгсэл, зэр зэмсэгүүдые заһаха мэтын хүдэлмэринүүдые хэдэг, мэргэжэл түгэс энэ коммунист «алтан гартай Анатолий» гэжэ нютагтаа алдаршанхай. Анатолий Хартаев эндэхи комсомол-залуушуулай звеногой гэшүүдэй ажалайнь багша юм гэжэ хэлэхэдэ алдуу огто болохогүй. Тэрэ саг үргэлжэ залуушуулые ажалда шуналтайгаар һургажа, урагшаа һанаатайгаар хүмүүжүүлжэ ябадаг хүн лэ.

Сахилгаан болон дайшалхы хуудаһануудые гаргаха, хөөрэлдөө үнгэргэхэ хүдэлмэри, мүрысөөнэй дүн саг соонь соголхо гэхэ мэтые гуримшуулдаг. Арбан хоног бүхэнэй ажалай дүнгөөр түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн звенонуудта дамжуулгын улаан тугхан, мүнгэн шан барюулагдана.

Хүдэлжэ ябаашадай дунда политическэ мэдээсэл хэхэ хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Совхозой ахалагша мэргэжэлтэ бүхэн лектор, политинформатор юм. Эдэнэр звено бүхэниие даажа абаад, тэндээ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Үбһэшэд дэлхэй дээрэ боложо байһан шэнэ шэнэ ононуудые саг соонь дуулажа байхаһаа гадна, республика, аймаг, совхоз дотор һүүлэй үедэ ямар онинoй болoжо байһые мэдэжэ байдаг.

Энэ талаар коммунист Вячеслав Константинович Пахахиновые жэшээ болгон дурдая. Тэрэ ойлгосотой, тобшохон үгэнүүдээр һүүлэй һонин тухай хэлэжэ, удхыень гүнзэгыгөөр тайлбарилжа үгэдэг. Вячеслав Константиновичай ниитын ажал ябуулгань энээгээр дүүрэнэ бэшэ. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Шэмхын интернат һургуулиин һурагшадые хамталан, үйлэдбэриин бригада эмхидхэжэ, үхибүүдые ажалай дүршэлдэ һургана. Тэдэнэрые барилга, һургуули шадарай участок дээрэ хүдэлгэхэ зуураа, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхые оролдоно.

Хэрбээ нёдондо һурагшадай хүсөөр 50 гектар сабшалангай ногоон хуряагдаһан һаа, харин мүнөө жэлдэ 100 гектар дайдые сабшажа, хуряаха зорилготой 30 үхибүүдһээ бүридэһэн бригада хүдэлжэ байна. Эдэнэй мэдэлдэ трактор, тракторай косилка, тармуур, морид, бусад зэр зэмсэг гүйсэд бии.

Игэжэ коммунистнуудайнгаа ударидалга доро Туранай совхоздо тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри урагшатай һайнаар ябажа байна. Мүнөө үбһэ хуряалга түлэг дундаа. Нёдондоной июлиин 30-най байдалаар 700 гаран гектар газар сабшагдажа, оройдоол 250 гектарынь тармагдаһан, 1380 центнер үбһэтэй болоод байгаа һаа, мүнөө жэлдэ энэл хугасаада 1200 гектар сабшагданхай, тэрээнэй 720 гектар тармагдажа, 5520 центнер үбһэн һүрилэгдөөд байна бшуу.

Ш. БАЙМИНОВ,
манай корр.

Түнхэнэй аймаг.

ХОНИДЫНЬ ТАРГАЛАНХАЙ

Зэдын аймагай Оёорой совхозой түрүү хонишон Дамдин-Суран Раднаевич Банзаракцаев жэлһээ жэлдэ ажалай һайн үрэ дүнгүүдые харуулдаг. Хонин бүриһөө хайшалдаг нооһониинь гурбадахи жэлээ 3 килограммһаа доошоо ороногүй. Зуун эхэ хонин бүриһөө абаһан хурьгадайнь тоо, тэдэнэй шэгнүүрэйнь хэмжээн нютагай хонишодой дүнгүүдһээ бага байдаггүй.

— Хони, хурьгадаа жэлэй дүрбэн сагта тобир тарган байлгадагтаал ажални урагшатай гэжэ һанагшаб, — тээд энэ хонишон хөөрэдэг.

Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ үдэр бүри дүтэлэнхэй. Харюусалга ехэтэй энэ хаһые Банзаракцаев һайн бэлэдхэлтэйгээр угтана. Отарынгаа үбэл зунгүй нэгэ газарта байдаг дээрэһээ Дамдин-Суран Раднаевич хонидойнгоо үрэжүүлгын бүхы түхеэрэлгэ нарин нягтаар хадагалжа байдаг.

В. И. Ленинэй түрэһэн үдэрые ажалайнгаа амжалтаар угтахые хүсэдэг энэ хонишоной харууһалжа байһан мал бүхэн тобиржон тарғаланхай, искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ бэлэн болонхой.

С. ПАВЛОВ.

ХОЁР ОНДООГООР ХАНДАХАДА

Зунай һүүл һара гаража, үбһэ ногооной хагдарха саг дүтэлөө. Теэд аймагай ажахынууд оройдоо 4 мянга гаран гектарай ногоо сабшаад байна. Бүхыдөө эдэнэр 50 мянга гаран гектарай ногоо хуряаха түсэбтэй.

Яахадаа иимэ, аали нюбшоор ажаллагдажа байнаб? Али сабшахаар ногоон үгы байгаа гү? Тиимэ бэшэ. Энэ жэл хура бороогүй, ган гасуур байһан дээрэһээ Баргажан голой захаархи намаг, нуур сөөрэмүүдэй эрьедэхи ногоо сабшажа, намарай борооһоо урид зөөжэ абахада зохид сагынь энэл ха юм.

Энэ талаар эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаһан Баргажанай, Аргадын совхозууд нилээд ехэ үбһэ суглуулаад байна. Жэшээнь, Баргажанай совхоз түрүүшын хахад һарын туршада 1240 гектар намаг сабшажа, 7000 центнер үбһэтэй болоо. Аргадын совхоз 518 гектарай ногоо хуряажа, 2170 центнер үбһэ һүрилөө.

Тиин бусад ажахынууд мүн иимээр ажаллаха аргатай байгаад, тэрэнээ хэрэглээгүй. Жэшээнь, Хурамхаанай совхозые абажа үзэе. Энэ совхоздо сабшамаар намаг налхи захаһаа. Тиигэбэшье оройдоо 215 гектарай ногоо хуряагаад байна. Совхозой дирекци үбһэ хуряалгада 300 хүниие табихаар түсэблэһэн аад, мүнөө арайхан гэжэ 150 хүн ажаллана. Эдэ зоноошье саг соонь үбһэндэ гаргажа шадаагүй. Ажалаа иимэ муугаар эмхидхэһэн дээрэһээ миил 735 центнер үбһэ һүрилэнхэй. Хэрбээ үбһэ хуряалгын түрүүшын үдэрһөө бүхы хүсэеэ элсүүлээ һаа, энээнһээ арба дахин ехэ үбһэтэй байхаар һэн.

Зарим ажахынуудта сабшагдаһан ногоон саг соогоо суглуулагдажа абтанагүй. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 272 гектар сабшагдаад, тэрэнэй миил 62 гектарынь һүрилэгдөө. Мүн иимэрхүү байдал XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо үзэгдэнэ. Саашадаа иимээр ажаллабал, нилээд ехэ үбһэ ногоогоо гутааха, шанарыень муудуулха байна бшуу. Үгышье һаа, хура бороогой һүүлээр уһан үерлэжэ, намаг газарай ногоон баһал хосорхо болоно ха юм.

Мүнөө аймагай промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүд колхоз, совхозуудай тэжээл бэлэдхэлгэдэ туһалжа байна. Энээхэн үедэ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, набтар, намаг газарай ногоо түргэнөөр сабшажа, холо хүдөө гаргажа һүрилхэ болоно. Тиигээл һаа, абаһан үбһэеэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ байна.

Б. БУДАЕВ.

Баргажан.

ЛЕНИНЭЙ „ИСКРА" ГАЗЕТЫН МУЗЕ

Һаяхан хэдэн нүхэд — совет журналистнууд Германиин Демократическа Республика айлшаар ошоод, Владимир Ильич Ленинэй эндэхи дурасхаалта газарнуудаар ябабабди. Эдэ дурасхаалта газарнуудай нэгэниинь Лейпциг хото мүн болоно.

Лейпциг хото гээшэмнай үни удаан сагһаа хойшо немец болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй баян түүхэтэй. Энэ хотын түүхэһээ ород болон немец арадуудай революционно тэмсэлэй хоорондоо нягта холбоотой, манай агууехэ Ленинэй революционно ажал ябуулгын Германитай таһаршагүй холбоо барисаатай байһаниинь тон эли тодоор харагдана.

Россидахи социал-демократическа бэе бэеһээ таһархай эмхинүүдые нэгэдүүлжэ, үнэхөөрөө революционно, марксистска шэнэ түхэлэй парти байгуулхын тула арба юһэдэхи зуун жэлэй һүүл ба хоридохи зуун жэлэй эхиндэ Владимир Ильич Ленин теоретическэ болон эмхидхэлэй айхабтар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

Тиимэ парти байгуулхын тула бүгэдэ Россин политическэ газетэ хэблэн гаргадаг болохо хэрэгтэй гэжэ Владимир Ильич Ленин заадаг бэлэй.

Иимэ газетые Россида хэблэн гаргахын аргагүй байгаа. Тиимэ ушарһаа Владимир Ильич Ленин 1900 оной зун хилын саана гаража, нэн түрүүлэн Швейцари ошоод, удаань Мюнхен хото ерэһэн юм.

Мюнхендэ Ленин ородой болон немец социал-демокрадуудтай, тэрэ тоодо Клара Цеткинтэй, Юлиан Мархлевскитэй уулзаһан байгаа. Зүгөөр Мюнхендэ Россин марксистска түрүүшын газетые хэблэн гаргаха арга байгаагүй, эндэ ород шрифтшье олдохогүй байба.

Тиимэ ушарһаа Владимир Ильич Ленин «Искра» газетынгээ түрүүшын номерые хэблэн гаргахын тула 1900 оной декабриин хорёод багаар Лейпциг хото ерэһэн байгаа.

Лейпцигтэ 1894 онһоо хойшо «Лейпцигер Фольксцейтунг» гэжэ хүдэлмэришэнэй газетэ хэблэгдэн гарадаг һэн. Энэ газетэдэ Германиин раволюционно элитэ журналистнууд Роза Люксенбург, Франц Меринг гэгшэд ажалладаг һэн ха. Зүгөөр энэ газетын типографида «Искрые» хэблэн гаргажа огто болохогүй байгаа. Юуб гэхэдэ, энэ типографиин зоной нюдэн дээрэ байһан ушарһаа нюуса юумые удаан саг соо далдалжа байхын аргагүй байгаа.

Урдань хадаа Лейпциг соо олон жэжэ типографинууд байһан юм. Теэд тэдэнэй алиндань «Искра» газетын түрүүшын номерой анха түрүүлэн хэблэгдэһэниинь, тэрэнииие хэнэй хэблэн гаргаһаниинь, ямар зоной энээндэ туһалалсаһаниинь һая болотор мэдэгдэдэггүй байгаа. Зүгөөр «Искра» газетын түрүүшын номерой Лейпциг хотодо хэблэгдэһэниинь түүхэдэ мэдээжэ байгаа.

1954 ондо «Лейпцигер Фольксцейтуг» газетын анха түрүүлэн хэблэгдэн гаргагдаһаар жаран жэл гүйсэһэн байна. Лейпцигэй хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэ тухай өөһэдынгөө хараһан, үзэһэнөө мэдүүлэгты гэжэ энэ газетэ уншагшадтаа хандаһан юм. Тиихэдэнь Лейпцигэй хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ үни удаанай хабаадалсадаг байһан Макс Пуршанц гэдэг Ленинэй «Искра» газетые 1901 ондо хараһан тухайгаа, хаана, ямар типографида энэ газетые анха түрүүлэн хэблэн гаргаһан тухай элитээр мэдээсэбэ. Энээниинь баталжа, мүн хэдэн үбгэд, хүгшэд энээн тухайда мэдэхэ юумэеэ хэлэжэ үгэһэн байна. Тиигэжэ «Искра» газетын анха түрүүлэн хаана, ямар типографида хэблэгдэһэниинь элиржэ үгэбэ.

«Искра» газетын түрүүшын номерой хэблэгдэһэн газарынь хаана байгааб гэхэдэ, Лейпциг хотын дэргэдэхи Пробстхейдэ гэжэ тосхон байгаа. Мүнөө энэ тосхон хототоёо ниилэнхэй.

Тиин энэ тосхондо ажаһуудаг социал-демократ, эндэхи хүдэлмэришэнэй спортын союзай гэшүүн Герман Рау гэгшэ анхандаа бишыхан типографитай байһан гэхэ. Энэ типографидаа Герман Рау болбол нютагайнгаа спортын союзай «Арбейтер-Турнцейтунг» гэжэ бишыхан газетэ, мүн социал-демократическа болон спортын бүлгэмүүдэй элдэб листовко хэблэн гаргадаг байһан гэхэ.

1900 оной декабрьда Ленин Герман Рау гэгшэтэй уулзажа, «Искра» газетынгээ түрүүшын номерые зонһоо нюусаар хэблэн гаргаха тухайгаа хэлсэһэн байба. Герман Рау гэдэг үшөө урдань Эрфурт хотодо «Трибюне» гэжэ социал-демократическа газетын редактор байһан, «Германида гимнастикын хүгжэлтэ» гэжэ брошюра 1894 ондо хэблэн гаргажа, ехэ мэдээжэ болоһон найдамтай хүн гэжэ тоотой байгаа. Герман Рау гэгшын типографи хүнэй нюдэнһөө далда, нюуса юумэ хэблэхэдэ тон таатай байгаа. Зүгөөр эндэ ород шрифт үгы, тэрэнииие бэдэржэ олохо хэрэгтэй болобо.

Энэ хэрэгтэ эндэхи социал-демокрадууд туһалһан юм. Юуб гэхэдэ, Лейпциг гээшэмнай гансахан хармаг дэлгүүрэй центр бэшэ, харин олон хэлэн дээрэ элдэб номуудые гаргадаг, полиграфическа промышленностиин, графическа хэрэгсэлнүүдэй центр байһан юм. Гадна эндэ ород эмигрантнууд, студентнүүд олон байдаг бэлэй.

Тиин хэдэн томо типографинуудһаа ород шрифтнүүдые оложо. Польшын социал-демократ Иосиф Блуменфельд гэдэг ябаган тэргэ дээрэ тэдэнээ ашаад, Пробстхейдэ тосхон ерэһэн юм гэхэ. Тиихэдэ Иосиф Блуменфельд «Искра» газетын түрүүшын наборщик байба. Блуменфельд тухайда Надежда Константиновна Крупская нигэжэ бэшэнэ: «Ехэ һайн наборщик, ехэ һайн нүхэр байһан юм. Хэрэгтээ оролдосотойгоор хандадаг байгаа».

«Искра» газетын түрүүшын номер 1900 оной декабриин һүүл багта хэблэгдээд, 1901 оной январиин эхеэр тараагдажа эхилһэн юм. Удаадахи номернуудынь Мюнхен болон бусад хотонуудта хэблэгдэн гараһан байна. «Искра» газетын түрүүшын номерто: «Манай хүдэлөөнэй хойшолуулагдашагүй зорилгонууд» (түрүү бэшэг), «Хитадай дайн», «Ородой социал-демокрадуудай Заграничнэ Союз дотор эбэй таһаралга» гэжэ Ленинэй бэшэһэн статьянууд хэблэгдэһэн юм. Гадна эндэ «Харьковта майн үдэрнүүд» гэһэн брошюра (энээнэй оролтые Ленин бэшэһэн юм), «Искрын» редакциин мэдүүлгэ» хэблэгдэһэн гэхэ.

Тиигэжэ «Искра» газетын түрүүшын номерой хэблэгдэһэн газар Лейпциг хотодо олдожо, тэндэ 1956 оной майн 5-да — совет хэблэлэй үдэр «Искра» газетын дурасхаал-музей манай немец нүхэд нээһэн байна...

Энэ музей дотор хэдэн зуугаад экспонадууд, тэрэ тоодо «Искра» газетын түрүүшын номер барлан гаргаһан хэблэлэй станок, наборно касса болон бусад һонирхолтой зүйлнүүд табяатай байна. «Музейн экспонат бүхэниинь Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ангитай немец ажалшадай аха дүү ёһоной холбоо барисаатай байһые гэршэлэн харуулна» гэжэ манай «Правда» газетэ 1956 ондо бэшээ бэлэй.

Энэ музейн нээгдэһэн сагһаа хойшо элдэб оронуудһаа олон мянгаад хүн тэрэнииие ехэтэ һонирхон харадаг. Мүнөө бидэнэр, совет журналистнуудшье, «Искра» газетын түрүүшын номерой хэблэгдэһэн газарые угаа һонирхожо хараабди. Энэ музей хадаа дэлхэй дээрэхи хэблэлэй үсөөхэн музейнүүдэй нэгэниинь болоно.

Энэ музей болбол ород, немец хүдэлмэришэн ангинуудай холбоо барисаанай баян гэгшын түүхэ намтартай байһаниинь, германо-совет хани барисаанай таһаршагүй нягта байһаниинь үшөө дахин элирүүлжэ үгэнэ.

«Искра» газетын музейһээ гадна, Лейпциг хотодо агууехэ Ленинэй тусгаар ехэ музей нээлгээтэй. Юуб гэхэдэ, Владимир Ильич Ленин Лейпциг хотодо 1908 ондо, 1912 ондо хоёр дахин, мүн 1913 болон 1914 онуудта ерэһэн, ород нүхэдтэеэ — большевигүүдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг байһан юм. Жэшээнь, «Россида боложо байһан революционно дэбжэлтэ тухай» гэһэн ферерадаа 1912 оной июниин 17-до Владимир Ильич нүхэдтөө эндэ уншажа үгэһэн юм. Мүн 1914 оной эхиндэ «Национальна асуудал» тухай рефератаяа нүхэдөө танилсуулһан.

Тиихэдэ «Россин социал-демократическа партиин мүнөө үеын байдал» гэ... немец хэлэн дээр... сентябрь соо ... Фольксцейтунг» ... графида хэблэгдэ... Энэ хадаа немец ... хэблэгдэһэн Ленин... зохёолнуудай нэгэ...

Владимир Ильич... цигтэ һуулшынхе... февраль соо арбан... һон юм. Лейпциг... байһан комнатонь, ... таринь, стол, стул ... эхилээд бултадаа ... руулагдана.

Германида манай ... нинэй ябаһан, ажал... хаалта газарнуудта... лаа, немец хүдэлм... совет хүдэлмэришэ... хоорондоо үни уда... барисаатай, хархис... хамтадаа тэмсэдэг ... тэй байһандань о... рэнэ. Совет, немец ... үнэн зүрхэнэй хани ... соробхилмо дүлэн ... ошонһоо эхи үндэһ... гэд хаанта хархис ... гааха, прусска м... мэрюулхэ хэрэгэй ... тэһээ эхитэй байгаа... рин совет, немец ... нягта хани барисаан... хэй дээрэ энхэ ам... хамгаалха хэрэгэй, коммунизм байгуу... шанхи амжалтануу... ябадалай нүхэсэл... байһаниинь дамжа...

Ц. МИ...

Лейпциг, 1969 он...

ТЕХНИКЫН ХҮСЭН ИИМЭЛ ДАА

Репортаж

Газаа аалма халуун... Һая наашынщье хура бороо ороогүй хэбэртэй. Тойроод тала дайда сайража захаланхай, ган гасуур...

Харин энэ, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин сабшалан ондоо бэйдалтай. Зүрхэ сэльхэл баярлуулмаар. Үблэгсөө ногоон халюуран хүхэрнэ. Зарим тэгүүрээ хэбтэжэ эхилэнхэй. Иимэ үдхэн һайнаар ургаһан ногоон соогуур гэшхэлжэ ябахада, «Газар— манай эхэ, газар—манай тэжээл» гэһэн үгэнүүд зэдүүдгүй һанагдаад орхино.

Теэд газарнай ашаг шэмэеэ зүгдөө гаргадаггүй. Хүнэй оролдолгын хэмжээгээр харюулдаг. Бага ажал хээ һаа, багаар ургаса абахаш, ехэ оролдолго гаргаа һаа, ехээр үбһэ тэжээл хурлахаш. Иимэл ха юм даа, байгаалиин жама ёһо.

Огторгойһоо хайра хүлеэнхаар, өөргөө найдал гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Энээн тухай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин сабшалан соогуур ябахада, үшөө дахин болохоор, шэбшэхээр бологдоно. Жараад, наяад гектараар нишэ тиишэнь хаха эсхэжэрхиһэн хаалта ханаадуу соогуур амидаралта уһан мэлмэрэн урдажа байдаг. Энэмнай гол горхоорщье элбэг газар бэшэ. Талал хадаа тала. Эндэ тэндэһээ гараһан булагай уһа үбэлдөө хургэжэ, сөөрэм болгоод, тэндэһээ бүхы Ивалга нютагаа уһаар хангажа байдаг.

Гансал уһа, шэбхын, минеральна үтэгжүүлгын ашаар эндэхи сабшалан ургана. Тиимэһээл энэ ажахын олон тоото луговодуудые мартажа болохогүй. Тэдэнэрэй түхэреэн жэл соо хэһэн ажал ниилээд ехэ. Мүнөөшье тэдэнэр ажалаа үргэлжэлүүлһээр. Үбһэшэдэй звенонуудые хүтэлбэрилэгшэдөөр, үбһэнэй шанар шалгагшадаар хүдэлнэ. Ниитынгэе адууна малда үбһэ тэжээл ехээр абажа, түсэб, уялгаяа дүүргэхын хойноһоо оролдоно.

Эндэхи луговодуудай нэгэн Дамдин Раднаевтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, нигэжэ мэдүүлбэ:

— Гурбадахи жэлээ луговодоор ажаллажа байнаб. Түсэбни гектарай арбан дүрбэн центнер хахад юм. Энээнээ сохом дүүргэхэб.

Ниимэрхүүгээр лэ луговод бүхэн хөөрэхэ байна. Нэгэдэхи отделениин луговод С. Харатуевай сабшалан илангала һайнаар ургажа гараа. Мүнөө эндэ үбһэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябана. Тракторна гурбан косилка, тракторна хоёр тармуур, хоёр волокуша, нэгэ һүри хаядаг трактор эндэ хүдэлнэ. Тиигээд ерэхэдэ тракторааар сабшаад, оньһон техникын хүсөөр үбһэеэ соможо абана. Томо томо хэдэн сомоонууд богонихон болзор соо жэрылдэн харагдадаг болонхой.

Эндэ ногооной ургаса яһала һайн. Гараар тууһандал томо ехэ мүрнүүд косилкануудай хойноһоо гэзэгэтэн унана. Доогуур, сэбэрээр сабшагдана. Улатай ногоондо косилканууд хахахаяа һанана. Хоёр косилка даажа ядаһан янзатайгаар тракторай абяан шангадана. Түрүүшын косилкада залуухан хүбүүн, хоёрдохидонь наһатай хүн һуунхай. Гушаад гектар тухай газар сабшажа дүүргээд, ондоо тээхи ханаабай сабшаланда ошохо үедэнь, хоёрдохи косилкын машинист Василий Цыбиковтэй нэгэ хэдэн үгэ андалдажа урдибэбди.

— Гектарай арбан таба зургаан центнер гараха байха даа. Ган гасуурай болобошье, манай луговодууд газараа һайнаар уһалжа, үтэгжүүлжэ шадаһан дээрэһээ һайн ногоо ургуулаа. Иимэ ногоотой газар сабшажа байхада урматай байна даа. Нормомнай үдэрэй арбан гурбан гектар. Харин бидэнэрэй сабшалаша арбан дүрбэн гектар болодог,— гэжэ хэлээд, урдахи косилкынгаа дайбаагай шурэб шангаажа эхилнэ.

— Би хүбүүнтээ косилкада ябанаб. Хүбүүмни Бимба гэжэ нэрэтэй, долоодохи классай, һайн ябанабди. Косилка, тракторнай эбдэрнэгүй. Өөһэдөө заһанабди. Паладчик гэжэ бии. Хажуурнуудымнай хурсалаад, заһаад үгэдэг,— гэжэ хэлээд, ярараһан янзатай косилка тээшээ түргэхэн гэшхэлнэ.

Иимэ сэлмэг наратай үдэрнүүдтэ габшагай шангаар хүдэлжэ, ногоон зандань хурлажа абаха хүсэлтэй байнгүй лахаб даа. Үбһэнэй һайханаар, ехээр абтаал һаа, малай ашаг шэмэ ехэ байха. Унагаагдаһан ногоон үшөө үбһэн бэшэ гэжэ дэмы хэлсэдэггүй гээшэ ааб даа. Сабшаад үни байлгахада, хура бороодо сохюулһан үбһэн гуталаг, наранда улаан байхадаа үлүү ехээр хатажа, шэмэ багатай болодог. Энээнииие баримта болгон, Спиридон Коратуевай звеногойхид хүдэллэг байна. Сабшаһан үбһэеэ хуха хатаангүйгөөр, нэгэ хоёр хонуулаад лэ гармажа, соможо абана.

— Үбһэндэ ороһонһоо хойшо тармуурта ябанаб.

Үбһэн бутархай аад, тармахада бэрхэтэйшэг. Нэгэ ябаһан газараараа хоёр-гурба дахин тармадагбди. Волокушын хойноһоо үшөө тармахаар болодог. Тиигэбэшье үдэрэйнгөө нормо үлүүлэн дүүргэнэб.

Үбһэнэй хоморто нэгэшье үбһэ гээхэгүй гэжэ оролдонобди,— гэжэ механизаторнуудай һургуули дүүргээд, энэ жэлэ түрүүшынхеэ трактораар үбһэ тармажа ябаһан Анатолий Табхаев хөөрэнэ.

Анатолий үшөө залуу, орйодоол арбан долоотой. Тиибэшье шадамар бэрхэ. Үнинэй механизатор Федор Якутовһаа дутуугүй, һайнаар хүдэлжэ, сэбэрээр үбһэ тармана.

Эдэ хоёрой тармаһан үбһэ хоёр трактор центнер тухай болотор суглуулаад, һүри хаяжа байһан газар тээшэ абаашана.

Хоёр шамбай хүбүүд һүри дээрэ гаранхай. Стогометатель дүрбэ-табан центнер тухай үбһэ үргөөд лэ, түргэ түргэн һүри дээгүүр түлхинэ. Тэрэ ехэ үбһыень нюруушад аятайханаар тараажа гэшхэнэ. Нюрууда гараһан зондо нилээд хүндэ хэбэртэй. Волокушаар түлхюулжэ ерэһэн үбһэн мушхамал шэнги болошонхой. Дуршөөгүй, түбһэн хүнэй асалаад тараахань бэрхэтэйл ха. Заримандаа мушхаран, һүри дээрэһээ монсогоноод унашахала һанана. Халууншье тээшэнь аргагүй. Халашаһан үбһэн нюур, гарынь шарбээд шэрбээд абана. Һүришэд ябууд лэ хүлһээ аршаад, туха забдагүй хүдэлнэ. Хоёр тракторнууд хойно хойноһоо үбһэ түлхеэд лэ асаржа байтараа, үбһэнэй холо болоходонь бага удааржа, һүришэд бага зэргэ сүлөөтэй болоһон шэнги болоно.

Энэ һамбаандань тракторист Цырен Балмацыреновтэй хөөрэлдэхэдэмнай нигэжэ хэлэбэ:

— Энээнһээ түрүүн гараараа һүри хаяжа зоболог байгаабди. Харин манай совхоз нёдондо урзанданай стогометательтай боложо амаршоод байнабди. Эндэ гансал шадамар, дуршэл ехэтэй һүришэн хэрэгтэй. Муу хүн байгаа һаа, һүришни нишэ гиишээ халтыхэ, унахаяа һанаха. Харин манай звеногой наһатайшуул бүгэдэ һүриин нюруу татажа шадаха. Тиимэһээ үдэрэй хоёр сомоо хажэ урдинэбди. Сомоо бүхэниинь зуу гаран центнер болодог.

Уланшьегүй һүриин хажуугаар хэдэн центнер үбһэн сугларшаба. Цыден Бадмацыренов түргэхэн тракторта һууа, хойно хойноһоонь үбһэ хаяжа ороно. Һүришэдшье бага зэргэ амархалаа шадал орожо, бушуу түргэнөөр хүдэлжэ эхилнэ. Тиигэһээр байтар зуугаад центнер үбһэн обоолоогдожо, һүриин нюруу татагдажа дүүрэбэ.

Ангашан алдаһан һүришэд хара сай түргэ түргэн гудамхина. Ундаа харюулһанайнгаа һүүлээр һүриеэ хэдэн удаа тойрожо харана. Гүбэгэр томо һүри харахадаа хэнэйшье баярлахаар. Һүришэн Николай Лубсановичи исэжэ хөөрэнэ:

— Баэрээ һүри хаяха бэшэ хадаа, машинаар хүнгэншэг ааб даа. Хэдэн центнерэй үбһэ хаяжархихадань, дээрэ байһан хүндэ бэрхэтэй. Тэрэ үбһэ асаар зулгаажа тарааха хэрэгтэй. Үбһэншье бутаржа унахаа һанаха. Гансал һайн юумэниинь һүримнай түргэнөөр дээшээ гарана.

Һүүри табихаһаа хойшо хоёр хүн гэшхэнэ. Һайнаар һүрилхэ, бороодо норожо гутахаар бэшээр нюруулха гэжэ оролдоно.

— Хэды центнер үбһэн сомоглоод байна гээшэб?

— Мянга гурбан зуугаад центнер боложо байна. Арбаад сомоотой болохобди.

— Танай һанахада, гектарай хэды центнер үбһэн хуряагдана хаб?

— Һайса мэдэнэшьегүйб. Сохом гектарай арбан гурба, арбан дүрбэн центнер гарана гээшэ ха. Зарим участогһаа бүришье дээшээ болоно,— гэжэ Лубсанов мэдүүлээ.

Һүришэдэй амарха үедэ ондоо һүриин табигдаха газарта үбһэн сугларжа захалаа.

Наранай оротор үшөө нэгэ һүри табихаяа һүришэд шамдагай гэшхэлбэ.

Машина техникын хүсэ хэрэглэхэдэ үбһэн һайханааршье, түргэнөөршье хуряагдана гэжэ һүришэд тон зүб хэлэнэ. Энэ звеногойхид трактораар сабшажа тармаад, тэрэ доронь соможо абана. Зургаа-долоон механизаторнууд арбаад хоногой туршада соо мянга гаран центнер үбһэ машинын хүсөөр соможо абанхай.

Хэрэжэ түрүүнэээ машина техникэ хэрэглээгүй байхадаа эды шэнээн үбһэ хуряажа абахын тулада хэды үдэр, хэды хүн хэрэгтэй болодог байгаа гээшэб. Таанаршье өөһэдөө һанаад, тоолоод үзэгты. Арбаад мориин косилкаар сабшажа, хэдэн үдэр соо тармажа бухаллаха хэрэгтэй болодог һэн. Бухалдаа муудажа гутаһан үбһэеэ хэдэн арбаад хүн һүрилжэ зоболог байгаа гээшэб?

Энээн тухай шэбшэһээр һуутарни, шэнэ һүриин табигдаха газарта үбһэн сугларжа захалба. Наранай оротор үшөө нэгэ һүри табиха гэлсээд, үбһэшэд шамдагай гэшхэлбэ.

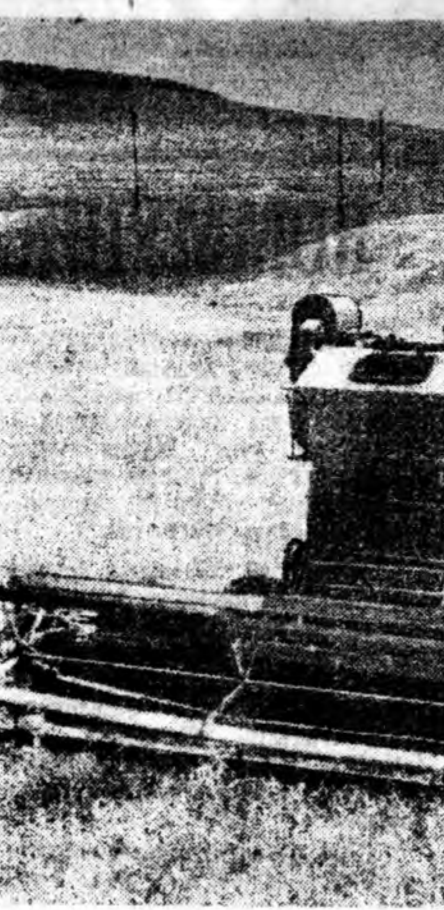
Ц-Д. ДАМБАЕВ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Электронно-тоололгын машинануудые бүтээн гаргадаг Киевскэ заводой продукци арадай ажахын бүхы һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг юм. Энэ завод түрүүшынгээ машиные 1965 ондо бүтээһэн байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо машина бүтээн гаргалга 5,5 дахин дээшэлжэ, ажалай бүтээсэ 2,2 дахин ехэ болоо. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: машина суглуулгын цехэй нэгэ участогта.

ТАСС-ай фотохронико.

УЛЬЯНОВСКА ОБЛАСТЬ. **Областиин урда районуудта горох хуряалга түлэг дундаа ябажа байнхай. «Старокулаткинский» совхозой механизаторнууд ажалдаа һайн амжалта туйлана. Тэдэнэр гектар бүриһөө 24—25 центнер горох хуряана.**

ТАСС-ай фотохронико.

ШУХАГ ЗОХЁОЛНУУД

ФРУНЗЕ. Н. Г. Чер... нэрэмжэтэ республиканска ... шухаг номуудай таһагта марксизм-ленинизмын классик... нуудай выставкэ нээгдээ. В. И. Ленинэй мэндэ байхада... номууд эндэ табигдаа. 1906 ондо нюусаар хэблэн гарга... мые тараалга ба пролетариадай зорилгонууд» гэжэ ба... сад зохёолнууд эндэ бии. XIX зуун жэлэй эсэстэ, XX ... эхеэр Россида хэблэн гаргагдаһан К. Марксын зохёол... эндэ харуулагдана. Киргиз хэлэн дээрэ оршуулагдаһан ... нэй түрүүшын номуудтай библиотекэдэ ерэгшэд тани... «Залуушуулай союзуудай зорилгонууд», «Коопераци т... гааршье һаа, һайнинь дээрэ» гэһэн зохёолнууд энэ тоо...

ЛЕНИНСКЭ ЛЕКТОРИНУУД

БРЯНСК. Обла... нууд ба хүдөө нютаг... скэ 600 лектори эмхидхэгдэнхэй. Лекторинуудай хэшэ... холтойгоор үнгэргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «В. И. Ленин — ... тябриин социалис революциие эмхидхэгшэ ба зоригжуул... лекциин Брянска городской лектори соо болоһоной һүү... градһаа уригдажа ерэһэн «Аврора» крейсерэй нэгэда... А. В. Белышев, 1912 онһоо КПСС-эй гэшүүн А. Я. Че... шэд һанан дурдан хөөрэбэ. Энэ вечер революциин түү... нүүдэй үйлэ хэрэгүүдтэ зорюулагдаһан зүжэг наадаар ...

Брянска машина бүтээлгын заводой соёлой байшан... дэһэн лектори соо В. И. Ленинэй үндэрөөр сэгнэдэг «... гуримуудта» зорюулагдаа. Ажалай ветерануудэдэ ёһо ... хайшан гээд бии болоһон тухай, электроплугуудые бүтэ... нинэй захяае хүдэлмэришэдэй дүүргэһэн тухай хөөрэбэд...

НЭГЭ СКУЛЬПТУРЫН ХУБИ ЗАЯАН

ЛЕНИНГРА... чын республ... гэжэ хотын үхибүүдэй Ленинград эльгээһэн бэшэг В. И. ... рюулжа бодхоогдоһон хүшөөнүүдэй түүхэтэй танилсуу... ный выборожец» гэжэ заводой музейн экспозициин тоо... «Красный выборожец» заводто 1925 ондо шудхуулһан В. ... бюстые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэли... булимтарагшадһаа нюуһан патриодуудые бэдэржэ о... 1-дэхи һургуулиин Ленинскэ комнатын совет гэшүүд... соогоо мэдээсэһэн байна. Славутинска нюуса эмхиин гэ... Петр Сокол, Иосиф Илгунас гэгшэд энэ бюстые хотын... дэтэр нюужа шадаа. Түс скульптура Эсэгэ ороноо ха... най урда тээ байһан газартаа, городой парк соо табигд...

ХОРИИН АЙМАГТА

БУХАЛНУУД ЖЭРЫЛДЭНЭ

Үдын совхозой Баруун-Хасууртайн отделениинхид ниитынгээ малда үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байнхай. Майла гэжэ газарта 30 хүнһөө бүридэһэн И. Гомбоевой хүтэлбэрилдэг звено гар хажуураар үбһэ сабшажа байна. Түс звеногойхид 300 гаран бухалтай һаяхан болоо.

— Отделениимнай үбһэшэд сабшалан дээрээ һогооборшье үбһэ орхижо гарахагүй гэһэн уялга абаад ажаллажа байнхай,— гээд отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир И. Мишенин хөөрэнэ.

ТҮРҮҮ БРИГАДА

Модо бэлэдхэлэй Зүүн-Хуурайн пунктын Зүүн-Асын мастерска участогта В. А. Квашнинай бага комплексно бригада ажалладаг. Энэ бригада эбтэй, эмхитэй зонһоо бүридэһэн. Модо бэлэдхэхэ газарайнтаа түлюуршаг байбашье, түс бригадынхид һара бүхэндэ модо бэлдэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Жэлэй түрүүшын хахадта энэ бригадынхид түсэбһөө гадуур 2600 кубометр модо бэлэдхээ. Түс бригадынхид үнгэрһэн июль һарадашье эрхимээр ажаллажа, даабаряа 120 процент хүрэтэр дүүргэһэн байна.

КОММУНИСТНАР ҺУРАЛСАНА

Аймагай хэлхээ холбооной үзэлай коммунистнар мэргэжэлэйнгээ, политическэ, ниитэ һуралсалайнгаа эрдэм бэлигые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табижа байдаг. Түс предприятиин хүдэлмэрилэгшэд В. Ф. Мишарин, В. Ф. Беликов, Е. И. Красношеин, О. И. Гуляев болон бусад Улаан-Үдын хэлхээ холбооной техникум заочноор дүүргээ. Эдэнэр бултадаа коммунистнар юм.

КУУЗИКУ УРГУУЛНА

«Георгиевский» совхоз Үдэ голой эрьедэ куузику тариһан юм. Мүнөө энэ ургамалые Ефремовэй хүтэлбэрилдэг звено харууһалжа байнхай. Ургаса яһала һайнаар гаража байнхай. Мүнөө түс ургамалай ряд хоорондын элдүүрилгэ үнгэр г э г д о ө д саг соогоо уһалагдана. Хура бороогой багаар ороошье һаань, шэнэ ургамалһаа баян ургаса хурлагдахаар хүлеэгдэнэ.

ТҮРҮҮ ЖОЛООШОН

Аймагай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй жолоошон, залуу коммунист Михаил Александрович Белоусов һара бүхэнэйнгөө даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг, шэнтэн түлишэеэ алмадаг, даажа абаһан автомашинаа хододоол һайнаар байлгадаг юм.

— Бусад жолоошоднай Михаил Александровичһаа жэшээ абан ажалладаг юм,—гээд түс ажахын партийна организациин секретарь Очир Гомбоев хөөрэнэ.

ПЕНСИОНЕРНҮҮД ТУҺАЛНА

Үдын совхозой Улаан-Одоной отделениин пенсионернүүд Ешинима Дабаев, Дашадондок Базаров гэгшэд үндэр наһатай болобошье, үбһэ хуряалгын үедэ түрэл совхоздоо 60 тармуур, 150 асын эшэ бэлдэжэ үгэбэ. Эдэнэр Владимир Жинжи... ряалгын звенодо ... гэжэ газарта үбһэ... ошюхонь.

ЭРХИМ БЭЛЭ...

Хориин найман ... ли һуралсалайнгаа ... эрхим һайнаар б... хай. Һургуулиинга ... таһагуудые, парта ... мебель заһабари... шэнэлжэ дүүргэ... шэнэ жэлэй бэлэ... классай һурагшад ... хабаадалсаа. Тэд... мадахи классай һу... чина, О. Холхоева, ... долоодохи класса... ва, И. Разуваева ... но. Физикын баг... ковой ударидалга... мебель заһабарил...

— Һуралсалайн... лэ нэгэ халаанда ... бди. Һургуулинга ... бан таһагтай шэнэ ... бижа дүүргээбди,— ... лиин директор Вла... дрович Степанов х...

Б. Л...

…ЛОЙ ГУЛАМТАНУУД …ЛОШОРНО

…XXIII съезд соёл… …нилээд ехэ ха… …зорилго табинхай. …худөө нютагуудые хо… …дутуугүй болбосон …болгохо тухай хэлэгдэ… …имагтал соёлой ба… …ажал хүдэлмэрие бү… …хэмжээндэ хүргэ… …дүлдыдаха зэргэтэй. …бидэ түбхын түрүүн …гуламтануудые олошоруул… …материальна арга бо… …баазануудые һайжаруул… …лигтэй. Мүнөө сагай …хүсэмэ соёлшодые бэл… …оролдонобди.

…рэйнгөө байдал тухай …урда манай аймаг до… …болбосоролой хүдэлмэри …урда тээ ямар байгаа …хэлэхэ дуран хүрэнэ. …Зэдэдэ соёлой орой… …гуламта байһан юм. Энэ… …газартай, олон зонтой …хаанашье хүрэ… …гэбэшье парти, пра… …улэр бүриин анха… …хүсөөр бүхы Бу… …адли, соёлой шэнэ …гуламтануудтай болоһон … Тэдэнэймнай тоо му… …болонхой.

…тухайнь хэлэхэ бо… …урданайхиһаа танигда… …һайжаранхай гээшэ. …нэгэнииhь тэрэ 1939 …10 гуламтын хамта… …тухай хүдэлмэри …аб даа. Жэшээнь, Жэл… …голой хүдөөгэй клу… …Петропавловкын… …соёлой байшангууд мэ… …гуламтанууд олон, тэдэ… …дунда соёл болбо… …хүдэлмэри ябуулха ёһо… …болонхой юм. Тэн… …тематическа үдэшэнүүд

үнгэргэгдэдэг, уран зохёолой ба уран һайханай эдэбхитэд ажалладаг, бэлиг шадабарияа арьбадхадаг, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудта хабаадагшадтай, ажалай мүнөө үеын баатарнуудтай уулзалганууд үнгэргэгдэдэг, дүй дүршэл, политическэ ба бусад эрдэмүүдые шудалха ниитэ һургуулинууд, элдэб кружогууд хүдэллэг.

Эдэ бүхы ажал хэрэгүүд уран һайханай бүлгэмэйхидэй наадагүйгөөр болодоггүй. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ аймагаймнай соёлой байшангууд болон клубуудта 250 гаран тематическа вечернүүд болоһон, 650 дахин наадан харуулагдаһан байна. Тэрэнһээ гадна, аймагтамнай, республикымнай профессиональна театрнуудай хүсөөр 100 гаран зүжэг, концертнүүд харуулагдаа һэн. Уран һайханаймнай 60 коллективтэ 900 гаран, мянгаад шахуу эдэбхитэд хабаададаг. Эдэ бүгэдэ хүн зоной соёл болбосоролой саг үргэлжэ дээшээ боложо байһые гэршэлнэ.

Гадна аймагаймнай колхоз, совхоз, һуурин бүхэндэ хүдөөгэй библиотекэнүүд оршодог, тэдэнһээ гадна нүүдэл библиотекэнүүд хүдэлдэг. Тэдэнэр гол түлэб ном тарааха, тунхаглаха хүдэлмэриингөө хажуугаар ниитэ политическэ ажал ябуулдаг гээшэ. 280 нүүдэл библиотекэтэйбди. Гадна аймаг доторхи библиотекэнүүдэй номой фонд 120 мянган боти болонхой. 1969 ондо үшөө 10 мянган түхэригтэ шэнэ номуудые абажа байнабди. Иигэжэ номойнгоо фондые ехэ болгоогүйдэмнай аргагүй. Хүн зон ганса уран һайханай номуудые хэрэгсээнгүй, тэдэ ниитэ-политическэ ба промышленна, хүдөө ажахыгаар элдэб литература хэрэглэдэг болоо, мүнөө үеын эрдэм наукын түйлалтануудые мэдэхэ дуратай. Тиимэһээнь орон дотор гарадаг ехэнхи журналнууд библиотекэнүүдээр захигдадаг юм. Библиотекарьнууд А. Орлова (Нарин), О. Клочихина (Жэлтэрэ), А. Югова (Баян), Г. Федотова (Доодо-Бургалтай), Л. Агафонова (Доодо-Тори) зоной дунда ехэ хүндэтэй юм. Тэдэнэр даадаг библиотекынгээ номуудые тосхонойнгоо зоной хүн бүхэндэ хүргэхэ гэһэн уялга абаад, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо эршэмтэй ажаллажа байнхай. Энэ түүхэтэ ойдо зорюулжа, тэдэнэр илангаяа ехэ хүдэлмэри ябуулна, ленинскэ уншалгануудые, хөөрэлдөөнүүдые библиотекэнүүдтэ үнгэргэнэ.

Һүүлэй хэды жэлэй туршада манай аймагай колхоз, совхозууд өөһэдынгөө газар дээрэхи соёлой гуламтануудай материально-техническэ баазые һайжаруулхын түлөө ехэ хүдэлмэри хэжэ байгаа юм. «Мир» ба «Коммунизм» колхозуудта хэгдэжэ байгаа соёлой барилганууд бүхы республика доторнай мэдээжэ ааб даа. Тиихэдэ мэргэжэлтэдэймнай олонхинь дээдэ ба дунда һургуулитай. Мүнөө үедэ манай 45 хүн заочноор һуража байнхай.

В. И. Ленинэй 100 наһа гүйсэһэнэй ойдо зорюулжа, аймаг доторхи соёлойнгоо хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, тэдэнэй тоое үшөө олошоруулха гэһэн уялга абанхайбди. Тиигэжэ ойрын жэлнүүдтэ культурын 6 байшан, 9 библиотекэ, хүдөөгэй 7 клуб, хүгжэмэй хоёр һургуули, хүүгэдэй 5 библиотекэ ашаглалгада үгэхэ, 2 шэнэ автоклубтай болохо байнабди. Иигэжэ соёлойнгоо гуламтануудай тоо ганса олошоруулаад байнгүй, харин ажал хүдэлмэриинь шанар шэнжые һайжаруулха манай нангин уялга ааб даа. Энээнэй нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө Зэдын соёлшод хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ байна.

Т. ПАВЛОВА,
Зэдын аймгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша.

«МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН»

„АЯНШАЛГАМНАЙ УРАГШАТАЙ..."

Манай Буряадай Ленинэй орденто оперо ба баледэй театр байгша оной июнь һарын эхеэр Барнаул, Кемерово, Новокузнецк ба Прокопьевск хотонуудта наадаяа харуулхаар гараһан байна. Энэ аяншалгынгаа ямар ябажа байһан тухай театрай режиссер, РСФСР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша Ц. Г. Шагжин манай корреспондентдэ хөөрэжэ үгэһэн байна. Тэрэниинь доро толилбобди:

— Ондоо городуудта, мүн танихагүй, мэдэхэгүй харагшадай урда наадаяа харуулха гээшэ ехэ харюусалгатай. Тиимэһээнь манай театрай коллектив аяншалга бүхэндөө тусгаар бэлдэдэг заншалтай юм. Нёдондо зун зүүлжээ, Сахалин хүрэтэр гастрольдо ябахадаа репертуараа бүри ехээр үргэдхэхэ гэжэ шиидэһэн байнабди. Юундэб гэхэдэ, өөрын оперо ба баледэй театргүй газарайхид ондо ондоонууд, олон янзын маягай оперо, баледүүдые харахые хүсэнэ ха юм. Энээниие хараадаа абажа, бидэ Барнаул, Кемерово, Новокузнецк ба Прокопьевск хотынхидта 11 оперо, 8 балет харуулха гэжэ шиидэһэн байнабди. Энэмнай нилээд хүндэшэг хэрэг байбашье, тон зүб юумэн болоо. Хүнүүд дэлхэйн,ородой, совет ба буряад классическа, мүнөөнэй оперо, баледүүдые хаража жаргана гээшэ. Репертуартамнай «Князь Игорь», «Русалка», «Фауст», «Риголетто» «Травиатта», «Трубадур», «Севильский цирюльник», «Чио-Чио-сан», «Кармен», «Дуэнья», «Прозрение» гэһэн оперонууд, «Красавица Ангара», «Лебединое озеро», «Эсмиральда», «Пер-Гюнт», «Три мушкетера», «Большой вальс», «Балеро» гэхэ мэтэ баледүүд ороһон байна. Эдэ спектакльнууднай ехэ амжалтатайгаар хүлеэн абтана. Жэшээнь, Барнаул хотодо 40 спектакль харуулбабди. Теэд һүүлшымнай мордохо үдэшэ хүрэтэр театрай байшан хүнүүдээр дүүрэн шэгээтэй байдаг байгаа. СССР-эй арадай артистнууд Лх. Линховоин, Л. Сахьянова түрүүтэй манай дуушад, хатаршад ехэ һайшаагдана. Илангаяа залуу артистнууднай амжалтатай ябана. О. Короткова, К. Максименко, К. Базарсадаев, Г. Лютько болон бусадай нэрэ газетэнүүдэй нюурһаа һаланагүй. Тэдэнэр театраймнай залуу артистнарай бэлиг, ажалша бэрхые, урин налгайе ехэ тэмдэглэнэ. Ушар юуб гэхэдэ, дүтэ ойрын колхоз, совхозууд болон городой предприятинуудһаа уряал саг үргэлжэ ерэхэ юм. Тиихэдэнь ошожо уулзаха, хөөрэлдэхэ, концерт харуулха ушартай болонобди. Эдэ бүгэдэдэ залуушуулнай ехэнхидээ хабаадаа ааб даа. Тиимэһээ бэлээр танилсаад, нүхэсөөдхинэ. Буряад орон тухайгаа дуулахаһаа гадна, дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэшье үгэхэ ажал гараха юм. Тэндэхи хүн зон манай хизаараар ехэ һонирходог байна. Мордохо дээрэмнай КПСС-эй Барнаулай горком, горсовет манай артистнарые урижа сайлуулаа, олонхи зониемнай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа, дахин ерэхыемнай уряа һэн.

Алтайн хизаар гээшэмнай ехэ элдин, хүндэмүүшэ зонтой нютаг гэжэ ойлгообди. Тэндэ бороотой, ургаса һайн, али юумэн элбэг. Тоһо, мяханиинь шье эгээл манай Забайкалиин хужартай тала газарай малайхида адли, ехэ шанартай. Харин хүршэ Кемеровско областиинь газар тарялан гандангишаг.

Манай театр Кемероводэ августын 3 болотор наадаяа харуулаад, Новокузнецк, Прокопьевск ошохо юм. Тэндэһээ августын һүүлээр нютагаа бусахабди. Кемеровскэ область 19 городтой, тэдэнь хүн зоноор олон, заримаиинь хахад миллион шахуу зонтой. Жэшээнь, Кемерово хотодо өөрэхэһээмнэй бүри урда харуулха бүхы спектакльнуудаймнай билет дууһан худалдаганги байгаа. Наадамнай ехэ амжалтатайгаар эхилээ. Манай байха үедэ Кемеровоодэ кинофестиваль болоо. Советскэ Союзай 30 ехэ киноартистнууд Борис Андреев түрүүтэй хабаадаа, гадна Ленинградай симфоническа оркестр, мүльһэн дээрэ харуулагдадаг Ленинградай балет айлшалжа байгаа, мүн городой өөрынь театрнууд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Иимэ бэрхэтэй, үрдилдөөтэй сагта дайралдаашье һаамнай манай театрай спектакльнуудта биледүүд олдодоггүй байгаа. Энэ хадаа Барнаулда урагшатай табиһанһаамнай болоо ааб даа. Гэбэшье Кемеровын хүн зон театрта ехэ дуратай, илангаяа национальна искусствануудаар һонирходог гэжэ ойлгоо һэмди. Манай буряад «Прозрение» гэжэ оперо, «Красавица Ангара» гэжэ балет олоной дура татадаг байгаа гээшэ.

Кемерово хотодо байха үедэмнай КПСС-эй Кемеровскэ обкомой пленум болоо һэн. Гэрээн дээрэ бүхы совет арадаймнай, тэрэ тоодо нютагһаа холо аяншалгада ябаһан манай артистнарай анхаран һонирхожо, үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ байһан коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвско зүблөөнэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсээ һэн. Тус пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Косыгин хабаадаһан байна. Пленумэй хүдэлмэреэ дүүргэһэнэй һүүлээр Кемеровоодэ наада табижа байһан коллективүүд хамтын концерт үгөө һэмди. Алексей Николаевич энэ концерт хараад, һүүлдэнь Буряадай артистнарай харуулһан номернуудаар илангаяа һонирхоһон, СССР-эй арадай артист Лх. Линховоин, БурАССР-эй габьяата артист К. Базарсадаев, артистка О. Короткова гэгшэдые магтаһыень бидэндэ дуулгаа һэн. «Энэмнэй манай ороной национальна культуранuудай хүгжэн һалбарһанай гэршэ гээшэ, ленинскэ национальна политикын ёһото бэелэл» — гэжэ хэлээ гэхэдэнь, ехэ хүхилдөө һэмди.

Нээрээшье В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа бидэ энэ аяншалга эхилээ һэмди. Магтаалтай ябаһандаа урмашанабди, аяншалгамнай урагшатай үнгэржэ байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Суута театраймнай ерээдүйн халаан. Улаан-Үдын хореографическа училищиин һурагшад наада харуулжа байна. 2. РСФСР-эй габьяата артист А. Арсаланов концертын үедэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фотонууд.

…инэй гар …атай уряа

…альмаг арадта Ара… …нуудай Советэй эль… …В. И. Ленинэй гар …жэлэй ой гүйсэбэ. …альмаг арад, танай хү… …сынтнай гарта гээд …арадуудай аша ту… …лаг хүдэлмэришэн, …Советскэ правитель…, — гэжэ документ …лэй.— Тиимэһээ бүхы …маг зоной съезд зар… …лша хальмаг арадта …арадай Комиссар… …тогтообо».

…маг үдэрһөө — 1919 …22-һоо хойшо авто… …маг орон тогтоохо бэ… …хэлэй бата бэхи үндэ… …болоо бэлэй. 1920 …һарада Чилгир тос… …альмагай Советүүдэй …о, хальмаг арадай ху… …ехэ үүргэ дүүргээ.

…итература ба түүхын …алгын институдай эр… …лэй үргэн заседани …гараһаар 50 жэлэй …гадаа. Хальмагай ном …ар түс уряае хальмаг… …эрэ барлахань.

…солын ажалай туг

…РАБ. (Тува). Рес… …шэнэ хото — Ак-Довура… …комсомолшуудай бүхэ… …гай барилгын ажа… …солын туг дахинаа на… «Туваазбесстрой» ба… …авлениин С. Люндупай …эг хоёрдохи участо… …уулай бригадын хүн… …нэ туг үргэгдөө. Тус …комсомол-залуушуулай …дай мүрысөөгөөр тү… …хахад жэлэй туршада …араһан юм. Ороной …тагуудһаа ерэһэн …уудай ехэ бүлын тү… …эй залуу барилгаша… …«Туваасбест» гэжэ …баригдажа байнхай. Энэ

РОССИИН ЭГЭШЭ ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУД

ТАСС-ай корреспондентнүүд мэдээсэнэ

…шанаржуулгын фабрикын нэгэдэхи ээлжээн ашаглалгада оруулагдажа, жэл бүри 25—27 мянган тонно улаһа үгэдэг болохо юм. Фабрикын хоёрдохи ээлжээн ашаглалгада оруулагдахадаа, асбестын 220 мянган тонно шанар һайнтай утаһа үйлэдбэрилэн гарадаг болохо.

Нютагай хүнэй дүрэ шэнжэ

ИЖЕВСК. Удмуртын АССР-эй арадай уран зураашa А. П. Холмогоров, Удмуртын АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, скульптор М. Х. Тутынин гэгшэд нютагайнгаа хүндэ зорюулһан зохёол бүтээлнүүдээ нэгэн доро шахуу дүүргэбэ. В. И. Ленинэй соратнигуудай нэгэн, профессиональна революционер, гүрэнэй ажал ябуулагша Иосиф Алексеевич Наговицинай образые (дүрэ шэнжые) Удмуртын уран бүтээлэй искусствада эгээл түрүүн зураглан харуулаа.

Эдэнэр нютагайнгаа хүнэй дүрэ шэнжые харуулхын тула түүхын олон материал шэнжэлһэн, геройнгоо үеын хүнүүдтэй уулзаһан байна. Эдэ зохёол бүтээлнүүдынь һаяар эмхидхэгдэхэ республиканска уран һайханай выставкэдэ табигдаха юм. Наговицинай скульптурые түрэһэн нютаттань, Глазовско районой «Путь к коммунизму» колхозой тосхондо табихаар хараалагдаа.

Жэл бүри 2000 хүн амархань

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Зунай амаралтын халуун хаһада республика доторхи үшөө нэгэ амарха газар ашаглалгада оруулагдаба. Энэнь Хойто Осетидэ бэшэ, харин Гудаута шадар, Хара далайн эрьедэ баригдаа. Хоёр-гурбаараа байжа амархада зохид таһалгануд соонь гоё мебельнүүд табигданхай. Хажуугаархи корпусууд соонь столово, кинозал, библиотекэ, спортын зал бии.

Барилгашадай үхибүүд Хара далайн эрьедэхи амаралтын гэрнүүдтэ хамагһаа түрүүн ерэжэ амарба. Һүүлээрнь Осетиин барилгын эмхинүүдэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшад — тэдэ үхибүүдэй эхэ эсэгэнэр амархаяа ерэхэ юм. Эндэ үбэлдөө, зундаашье амархада болохо. Жэл бүри 2000 хүн амарха аргатай.

АЛЕКСАНДР ТОКЫН ОРШУУЛГА

ЙОШКАР-ОЛА. Мариин АССР-эй поэт А. Ток Маяковскиин «Владимир Ильич Ленин» гэжэ поэмые түрэлхи хэлэн дээрээ оршуулжа дүүргэбэ. Энэ зохёолынь һаядаа хэблэгдэн гараха.

Александр Ток нютагайнгаа хүн зониие Маяковскиин поэзитэй эгээн түрүүн дүшэн жэлэй саада танилсуулһан юм. 1928 ондо мари хэлэн дээрэ «Левый марш» гэжэ шүлэгынь оршуулһан, Маяковскиин Казаньда ерэхэдэнь тэрээндэ уншажа үгэһэн байгаа.

Луначарский, Фурманов, Гайдар, Маяковскитай уулзаһан тухай дурасхаалнууд А. Ток мүнөө түрэлхи хэлэн дээрээ хэблүүлэн гаргахаар бэлдэжэ байна.

ТУВЫН АССР. Танну-Оола уулын хажууда кобальтын ехэ хэбтэшэ олдоһон юм. Тэндэ мүнөө «Тувакобальт» гэжэ комбинат баригдажа байнхай. Байгша оной дүрбэдэхи квартал соо энэ комбинат түрүүшынгээ продукци үгэжэ эхилхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Тувакобальт» комбинадай нэгэ цехэй барилга дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

Набшаһата тэжээл бэлэдхэнэ

Анаагай совхозой 3-хи отделениин хүдэлмэришэд ниитынгээ малда үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байнхай. Мүнөө дээрээ 78 тонно набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ, боолто болгон үяад, хатаажа байна. Бүхыдөө 110 тонно набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ юм.

Байсын эбэр гэжэ газарта ошоһон үбһэшэдэй бригаданууд сабшалгаяа түлэг дундань оруулба. Мүнөө 35 гектарһаа үлүүтэй газар эндэ сабшагдаа. Г. Б. Базаржапов, Г. Ж. Дондоков, Т. М. Лужников, М. М. Степанов гэгшэдэй бригаданууд эрхимээр ажаллана.

Хори. «Шэнэ Үдэ».

Үлүүлэн дүүргэбэ

Аймпотребсоюзай бэлэдхэлэй конторын хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив ехэшье бэшэ. Зүгөөр хүдөө ажахыда хабаатай ажал хүдэлмэриие бэелүүлхэ талаар эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Аймагай совхозуудта мүшэр бэлдэхэ талаар туһаламжа хүргэхэ гэһэн уряа халан абаад, бэлэдхэлэй конторын хүдэлмэрилэгшэд «Октябриин 50 жэл» совхоздо туһалха гэжэ шиидээ бэлэй. 50 центнерһээ бага бэшэ мүшэр бэлдэхэбди гэжэ тэдэнэр үгэеэ үгэһэн байгаа. Хэлэһэндээшье хүрэбэ. 70 центнер набшаһата мүшэр бэлдэжэ, совхоздо тушааба.

Намсарай Заятуев, Любовь Нагаева, Бальжинима Базаржаһов болон бусад мүшэр бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ илангаяа һайнаар ажаллаба.

«Хэжэнгын гол».

Түрүү тугалшад

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Ягодныи отделениин эрхим тугалшад Евдокия Баннова, Прасковья Захарова, Анна Григорьева гэгшэдтэ энэ жэлдэ 40—40 тугал даалгагданхай. Эдэ үдэрнүүдтэ эдэнэй анхарха юумэ олон, бэлшээриин ногоон муу.

Гэбэшье шадамар бэрхэ малшад бэрхэшээлһээ айнагүй, зунай түрүүшын һараһаа муу бэшэ дүнгүүдые түйлана. Жэшээлхэдэ, июнь һарада Е. С. Баннова, П. Е. Захарова, А. А. Григорьева гэгшэдэй харууһалдаг тугал бүхэн сүүдхын дунда зэргээр 640—660 граммаар шэгнүүрээ нэмэһэн байна.

Тугал бүхэн мүнөө центнерһээ үлүүгээр нэмээд байна.

«Улаан Сэлэнгэ».

ХЭН ЮУН БОЛОХОБ?

МЭРГЭЖЭЛЭЙ УДХА ШАНАР

Бэеэ даагаад ажаллаха, мэргэжэл шэлэжэ олохо ёһотой болоһон хэдэн миллион совет хүбүүд, басагад: «Хэн юун болохоб?» гэһэн асуудал жэл бүри урдаа табидаг. Теэд анха түрүүн шэлэжэ олоһон мэргэжэлээрээ, тэрэ харгыгаараа бүхэли наһан соогоо ябадаг хүнүүд олон байдаг. Гэхэ зуура шэлэжэ олоһон мэргэжэлээ голожо, тунхаридагшье хүнүүд бии байдаг бшуу. Тиимэ хүнүүд нэгэ мэргэжэлээ орхёод, ондоое бэдэржэ тулидаг юм.

Тэрэнэй шалтагаан юуб? Залуушуул яахадаа зарим мэргэжэлдэ дуратай, заримандань — дурагүй байдаг бэ? Ямартань дурладаг, ямартань дурагүй байгшаб? Гэхэ мэтын асуудалнууд олон байһан туладань, тэдээндэ нэгэл харюу үгтэхэ ёһогүй. Мэргэжэл шэлэхэдээ, тэрэнэйнгээ удха шанар гэдэгые хараада абалсадаг байна. Теэд, мэргэжэлэй удха шанар гээшэ юун бэлэй? Общественэй, социальна элдэб бүлэгүүдэй ба юрэ улад зоной зүгһөө янза бүриин ажал тушаа үгтэдэг сэгнэлтые мэргэжэлэй удха шанар гэжэ нэрлэдэг байна. Ямар обществендо ямар юумэнэй бүлтанһаа үлүүдэ тоологдодог дээрэһээнь, тэрэ общественэй ямар шэглэлтэй байһанһаа мэргэжэлэй удха шанар ондо ондоо байдаг.

Капитализмын үедэ мэргэжэлэй удха шанарынь социальна тэгшэ бэшэ байдалтай холбоотой юм. Мүнгэндэ шунадаг, мүнгые гол баялиг гэжэ тоолодог газарта гайхалтай бэшэ. Харин социализмын үедэ тал ондоо байдагыень социологическа шэнжэлэлгэ харуулна.

Мүнөөнэй научно-техническэ дэбжэлтын гол һалбари болоһон мэргэжэлнүүд СССР-тэ ехэ хүндэтэй, удха шанартай байдаг. Ухаан бодолой ажалтай холбоотой мэргэжэлнүүдэй (научна хүдэлмэрилэгшэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, конструкторнууд гэхэ мэтэд) хажуугаар бар хүсэнэй ажал хэдэг мэргэжэлтэдэй: бүлад хайлуулагшадай, хэдэн комбайнай, машинануудай, бэрхэ станочнигой, машина ба механизмуудые заһабарилагша ба тодхогшодой хүдэлмэри үргэнөөр сэгнэгдэдэг байна.

Профессионально-техническэ һургуулинуудта һурагшадай улам олошоржо байһан ушар хүдэлмэришэ гол мэргэжэлнүүдтэ улад зоной дуратай байһыень гэршэлнэ. Мүнөө жэл тэдэ һургуулинуудта хоёр миллион гаран хүбүүд, басагад һуража байна.

Бар хүсөөр хэдэг ажалай улам хүндэтэй боложо байһаниинь совет хүдэлмэришэн ангиин бүридэлэй социальна эшэ үндэһэндэшье нүлөө үзүүлнэ. Алба хаагшадай, интеллигенциин үхибүүдэй 30—35 тухай процентнь хүдэлмэришэд болоно. «Профессионально-техническэ һургуулинуудаар мэргэжэлтэ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ хэрэг улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй һаяын тогтоолой дүүргэгдэхэдэ, профтех, һургуулинуудай шэнэдхэгдэн эмхидхэгдэхэдэ, хүдэлмэришэ мэргэжэлнүүдэй нэрэ хүндын улам ехээр үргэдхэгдэхэ арга нүхэсэл бии болохо.

Элдэб мэргэжэлнүүдэй нэрэ хүндэ, удха шанар ниитын ба хүн болгоной хүбиин эрилтэнүүдые тааруулан бүрилдэдэг. Эрэ, эмын, наһанай, эрдэмэй илгаа, нютаг голой, гэр бүлын заншал баримталан мэргэжэл шэлэдэг гээшэ. Теэд хэды олон илгаа байбашье, мэргэжэлэй удха шанар, нэрэ хүндэ тодорхойлгодо социалис общественэй, хүн зоной хандалгань гол түлэб адлишуу байдаг юм.

Ажалай ниитын удха шанар мэргэжэл шэлэхэ гол хэмжүүр болоно гэжэ социологууд тодорхойлоо. Коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ехэ удха шанартай мэргэжэлнүүд бүри хүндэтэй боложо байһые социологическа шэнжэлгын 35—40 процентнь харуулба.

Ажалай удха, тэрэнэй техническэ зэбсэглэлгын бүтээсын хэмжээн, тэрэнэй творческо удхань хоёрдохи һуури эзэлнэ. Бар хүсэнэй аад, техническэ талаараа һайтар зэбсэгжэнги творческо ажалда залуушуул үлүү дуратай байдаг, харин ухаагаараа бүтээдэг аад, хамһабариин (жэшээлхэдэ, канцеляриин алба хаагшын) ажалда бүришье дуратай байдаггүй гэжэ шэнжэлгэдэ элирбэ.

Мэргэжэл шэлэжэ олоходо ямар юумэн гурбадахи һуури эзэлнэб гэбэл, хүнэй бэлиг шадабари болоно.

Гэхэтэй хамта салин хүлһэ хараада абаагүй байжа болохогүй ха юм. Ниитын ехэ удха шанартай ажалай түлөө ехэ салин түлэгдэдэг, гэбэшье мэргэжэл шэлэхэдээ мүнгэндэ ороно бэшэ, харин социально-экономическа, морально-политическэ шалтагаануудые баримталан, тэрэнээ шэлэдэг байна.

Мэргэжэл хаба дуран соогоо шэлэхэ хизааргүй ехэ арга боломжо социализм хангаа. Түрүүшынхеэ ажал хэдэг болоһон СССР-эй залуушуулай 1/3—1/5 хүбинь эхэ эсэгынгээ мэргэжэл ба социальна байдал дуряаха гэдэггүй байба. Уфа, Оренбург городуудта 3200 хүниие 1966 ондо асуугаад үзэхэдэ хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй 65,4 процентнь хүдэлмэришэд, 23,1 процентнь интеллигентнэр ба алба хаагшад, 11,4 процентнь — улад зониие хангаха хүдэлмэришэд байгаа.

Гэхэ зуура социализмын энэ социальна түйлалтань шэнэ, тон шухала, орёо асуудал, залуушуулай мэргэжэл олохо хэрэгые зүбөөр, эрдэм наукын заабаряар эрхилхэ асуудал табина. Мэргэжэл шэлэхэ асуудал гол түлэб хоёр хубиһаа бүридэдэг гээшэ. Нэгэниинь — залуушуулай мэргэжэл зүбөөр шэлэлгын хэрэг эмхидхэхэ педагогическа, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриинь шэнжэлхы ухаанай үндэһэтэй арга методүүд. Нүгөөдэнь — мүн бэлиг шадабаряа туршажа үзэхэдэнь дунда һургуулиин һурагшадта, эдир залуушуулда туһалха ябадал болоно.

Эдэ хоёр талые тааруулжа баримталаад байбал, мэргэжэл шэлэн олохо хэрэгтэ алдуу үсөөн гараха. Энэ хэрэгые тиимэ тааруугаар эмхидхэхын тула Совет мэргэжэлтэд мүнөө оролдолго гаргажа байнхай.

Семен СКЛЯРСКИЙ,
философиин эрдэмэй кандидат (АПН).

БЭРХЭ ЖОЛООШОДОЙ МҮРЫСӨӨН

ФОТОРЕПОРТАЖ

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй область, хизаар болон автономито республикануудай эгээл бэрхэ залуу жолоошодой дундаһаа мэргэн шадабаританиие шалгаруулха мүрысөөн Улаан-Үдэ город шадар һаяхан үнгэргэгдэбэ. Эндэ хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлһэн үсэд шанга тэмсэлдэ автомашинын жолоо барижа, шадамар бэрхээр залаха ябадал шалгагдаа. Түрүүшын үдэрэй тэмсэлдэ—дууһаха болоһон бензинтэй машинаар яажа ябаха тухай, мүн үйлсэ гудамжада ябаха журам, заабари бэелүүлгээр жолоошодой гүйсэдхэхэ үүргэ бодото байдал дээрээ харуулагдаа.

Хоёрдохи үдэрэй мүрысөөндэ ёһотойл бэрхэшээлнүүдые дабаха байдал тохёолдоһон байна. Эндэ машинын жолоо баригшад ойрохон зуурын газарта дайралдаһан хэдэн орёо һаад, хаалтануудые түргөөр, ямаршье аюулгүйгөөр дабажа гараха ёһотой байгаа. Тиихын тулада жолоошон бүхэнэй уран шадабари, тэсэбэри, һанаамгай бодол, оньһото техникын арга боломжые нарин мэдэхэ байһаниинь шалгарха ёһотой бшуу.

Мүрысөөн эхилбэ. Талмай дээрэ машинын ябаха газарай хоёр хажуугаар жэжэхэн тугуудые хадхажа заанхай. Энэ зааһан харгыгаар ябажа байһан машина эгээл уйтан газарта эрьежэ гарахадаа, нэгэшье тэмдэг гасуунь дайраха ёһогүй. Саашаа бүтүү түхэрэен хүрээ руу ороод, эрьежэ гараха болоно. Энээн соо машинын ябаха харгын хоёр хажуугаар баһал тугхантай гасуунууд. Тэдэнэй нэгыеньшье дайража болохогүй. Тэндэһээ гарахадаа машинынгаа хойто мөөрые газар дээрээ зураһан яг тэрэ зурлаа дээрэ зогсоохо хэрэгтэй.

Энэ һонин мүрысөөндэ Красноярска хизаарһаа эхилээд Сахалин хүрэтэрхи зонын бэрхэ залуу жолоошод—30-аад хүн хабаадалсаба.

Дүн гаргахада, Приморско хизаарай түлөөлэгшэд нэгэдэхи, Эрхүүгэйхид—хоёрдохи, манай республикын бэрхэшүүл гурбадахи һуурида гараһан байгаа. Нэгэдэхи һуури эзэлһэн команда Баку хотодо болохо бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олоһон байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Бүтүү хүрөө соохи харгын бэрхэшээлнүүдые дабалга. 2. Командын капитанууд (зүүн гарһаа) Тамара Суслова—Эрхүүгэй область, Евгения Лебедева—Буряадай АССР. 3. Айлшадаа хүндэлхэ заншалаар бэлэг барилга.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ЖЭШЭЭ АБАМААР

Захааминай аймагай Баян-Голдо нүхэр Цыренов анха түрүүн инспектораар хүдэлхэеэ ороһон юм. Руднигай энэ участок эгээн хүндэ участотай тоодо ородог байгаа. Руднитай хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие хүрэһөөр хүндэтэйгөөр хүлеэн абаагүй һэн. «Удаан саг соо торонгүй, баһал ондоо тээшээ хүдэлхэеэ ошоно ааб даа» гэхысэ хөөрэлдэхэ зон олон байгаа. Радна Бузаевич үсэд нэтэрүүгээр хүдэлдэг, өөрынгөө шэлэһэн мэргэжэлдэ бэеэ үгэнги байһаараа шалгараа бэлэй.

Нэгэтэ һүни барилгашан хүнэй байра тоноогдо оробо. Участково милиционертэ ерэхэдэнь, ондоо тосхон яаралтай хэрэгээр гарашаһан байгаа һэн.

Энэ ушар тухай нүхэр Цыренов эртэ үглөөгүүр дуулаад, мүрдэлгын хүдэлмэри ябуулжа эхилээ. Хулгайшанай орхиһон мүр сараа олдоо. Олон зонтой уулзаад, хөөрэлдөөд байхадаа, клубые даагша хулгайлаа ха гэһэн тухайламжа хээд орхёо. Юуб гэхэдэ, тэрэ концертын боложо байха үедэ удаан саг соо үгы болошоһон байгаа бшуу. Тэрэ хүн мүшхэлгэдэ ороод, удангүй хулгай хэһэн тухайгаа сэхыень хэлэхэ баатай болоо һэн. Хулгайлһан юумэнүүдээ һөөргэнь бусаажа үгөө.

...Он жэлнүүд һубарин үнгэрөө. Милициин отличник нүхэр Цыренов хэзээдэшье өөрынгөө хүдэлмэридэ эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, гэм хэтшэдые удааруулангүй элирүүлжэ шададаг байһаараа ажалшадай дунда хүндэтэй боложо эхилээ һэн.

Хэдыхэн һарын туршада Радна Бузаевич Түнхэнэй аймагай Аршаан дээрэ хүдэлжэ байна. Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, хэрэгээ оролдосотойгоор ябуулаа: һуурин зонтой танилсаа, гэр бүлэеэ шууюулдаг архиншадые олон зоной суглаа татажа, зүбшэн хэлсээ, олоной урда эшээтээдшье үзөө, хүдэлмэри хэдэггүйшүүлые буридхэлдэ абаа. Хэдэн удаа хөөрэлдөөд байхадань, тэдэнэй олонхинь ажалда ороһон, архи ууха болиһон, гэр бүлэеэ шууюулхаяа орхиһон байха юм. Совет хуулиин ёһо гурим тухай олон тоото хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө.

Һэртылэмжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһанайнь аша туһа харагдаа. Энэ жэлэй түрүүшын хахадай дүн абажа харахада, Аршаан дээрэ бузагай гэмтэ ябадал хэһэн нэгэшье үйлэ ушарал үгы. Радна Бузаевич нэгэтэшье юумэ хэнгүй, гар һула һуужа шададаггүй. Сельскэ Соведэй сесси, һурагшадай, түрэлхидэй суглаан бүхэндэ эгээн эдэбхитэйгээр хабаадалсагшадай нэгэн юм. Социалис хуулиие нарин нягтаар сахюулха хүдэлмэри ажалшадай дунда таһалгаряагүй ябуулжа байдаг.

Һургуули бүхэндэ милициин эдир дружинниигуудай отрядууд бии болгогдонхой. Тэдэнэр милициин найдамтай туһалагшад болоно. Жэшээ болгон Галбай нютагые абажа харая. Эндэ тоомгүйшүүл яһала олон бай[...] дэнэр һаяхан таригда[...] бургааһануудые хухал[...] аашануудые гаргадаг ба[...] нөө наһаа хүсөөгүйшүү[...] бузагай ааша гаргаха [...] толон үзэгдэхэеэ болинхо[...]

Яһанай туберкулёз [...] санаториин ахалагша вр[...] Булгатов нүхэр Цыреноо[...] иимэ һайшаалтай үгэнүү[...] гаа һэн.

— Оролдолго үүсхэ[...] хүдэлмэрилэгшэ гэжэ хэ[...] нам. Гансахан уршагта[...] нуудые сарадаг бэшэ, ха[...] ёһото совет хүнэй һай[...] абари зантай, бэшэндэ [...] жэшээ харуулхые орол[...] даг.

Аршаан курортын ба[...] иигэжэ мэдүүлээ:

— Цыренов тухай ар[...] ниитын журам эбдэдэг [...] шын эхэ баяр баясхала[...] хэлэнэ. Тэрэ хүбүүень [...] да оруулха ябадалдань [...] гүй ехэ туһа хүргөө. Ма[...] тогай милиционер ай[...] орожо, нюур нюураараа [...] жа гараһан, үнэн сэдь[...] рэлдөө хэһэн байна. Му[...] лово болон магазинуу[...] туушуул үзэгдэхэеэ боле[...]

Хүн зоной иимэ үндэр [...] дэ милициин капитан Ц[...] хүртөөд байһаниинь ор[...] гайхалгүй.

Г. БОРИС[...]

Спорт ХОЁРДОХИ ҺУУРИД[...]

Улаан-Үдын лесотехническэ техникумэй волейбольно команда Хабаровск хотодо болоһон зонын мүрысөөндэ илажа, СССР-эй ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин харьяата техникумүүдэй волейбольно командануудай дундаһаа түрүү һуури эзэлхын түлөө Майкоп хотодо үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олоһон юм. Тэрэ мүрысөөндэ улаан-үдынхидэй наадахадаа хоёрдохи һуури эзэлжэ, шанда хүртөө. Эдэнэр Ветлуга, Кострома, Кунгур хотонуудтахи техникумүүдэй бэрхэ командануудые илажа шадаа.

Мүрысөөндэ эрхим шадабари харуулһан спортсменүүдтэ барюулагдаха тусхай шангуудые министерствын коллеги тогтооһон байгаа. Эрхим добтологшын шан Майкоп хотын техникумэй багша А. [...] барюулагдаа. Эрхим хамгаалагшада олгог[...] Ветлугын техникумэй багша А. Перцев х[...] бадахи тусхай шан энэ мүрысөөндэ ха[...] дундаһаа эгээл наһажаал аад, һайн наада[...] байгаа. Энэ шангые Октябриин революци[...] Ветлугадахи техникумэй багша И. Панас[...] байна.

Мүрысөөндэ илажа гараһан Абаканай [...] команда чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

В. ЦЫРЕН[...]
Улаан-Үдын лесотехникумэй [...] командын [...]

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Ш. САДОВСКИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ПРАГА. (ТАСС). Зургаан аха дүү коммунис партиин түлөөлэгшэд Братиславада болоһон хамтынгаа зүблөөнэй мэдүүлгэдэ гар табяа һэн. Тэрэ гэһээр нэгэ жэлэй ойн гүйсэһэндэ зорюулагдаһан баярай заседани августын 4-дэ Братиславада болоо.

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ш. Садовский, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин Социалис Республикын правительствын түрүүлэгшэ П. Цолотка, Словакиин Компартиин ЦК-гай Президиумэй гэшүүд ба секретарьнууд Б. Граца, Ю. Турчек, П. Зрак болон бусад заседани дээрэ байлсаа.

Словакиин Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ш. Садовский элидхэл хээ.

Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, СССР-эй ба ЧССР-эй коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай дээдэ тушаалта түлөөлэгшэдэй Братиславада уулзаһаар нэгэ жэл үнгэрөө, Зүблөөнэй түгэсхэлдэ гар табигдаһан документ Братиславска мэдүүлтэ гэжэ нэрэтэйгээр мэдээжэ болоһон байна гээд Ш. Садовский элидхэл соогоо хэлээ.

Энэ зүблөөн, тэрэнэй һайшааһан мэдүүлтэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй мүнөөнэй шата түүхэтэ удха шанартай. Энэ сэгнэлтые үнгэрһэн 12 һарын турша соо болоһон ушарнууд лаблажа үгөө.

Уласхоорондын байдалай юрэнхы дээрээ эрид ехээр хурсадаһанһаа уламжалан, Братиславада уулзалга хэхэ шухала болоһон байгаа.

Дэлхэйн социалис хани нэгэдэлтэй оронуудта эсэргүүгээр империалис буржуазиин политическэ, экономическа ба соёл сурталай талаар хэдэг һүйдхэлтэ ябуултын онол арганууд элдэб янзын мэхэтэй, илангаяа аюултай болоһон байна. Мао Цзэ-дун түрүүтэй Хитадай компартиин хүтэлбэри Совет орондо эсэргүү бүлэглиг, эзэрхэг түримхэй хараа шэглэл баримталдаг болоо, эб найрамдалай болон дэбжэлтын аша туһада зорюулан дэлхэйн социализмын хэдэг юрэнхы ябуулгануудта һаад ушаруулдаг байгаа.

Уласхоорондын оршон байдалай юрэнхыдөө иимэ болоод байхада, Варшавска договорто хабаададаг табан ороной аха дүү партинууд 1968 оной январьда КПЧ-гэй ЦК-гай пленумэй болоһонһоо хойшо Чехословакида болоһон үйлэ хэрэгүүдтэ мүн лэ сэгнэлтэ үгэһэн байна. Социализмда эсэргүү хүсэнүүдэй ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр ябуулга хэдэг, КПЧ-гэй политикын гол ёһонуудта тэдэнэй бүри ехээр баалалта хэдэг болоһон ушар эдэ аха дүү партинуудай, союзна социалис оронуудай һанааень зобооһон байгаа. Манайда боложо байһан эдэ үйлэ хэрэгүүдһээ уламжалан лэ нёдондо жэлдэ Братиславска зүблөөн болоһон юм.

Һаяхан Варшавада үгэ хэлэхэдээ, нүхэр Г. Гусагай хэлэһэнэй ёһоор, баруунай үзэл баримталдаг, социализмда эсэргүү хүсэнүүдэй баалалта хэдэг, тэрэшэлэн манай өөһэдымнай дунда зүрилдөөнэй гарадаг дээрэһээ, аха дүү партинуудтай хэгдэһэн олон уулзалгануудай ба зүблөөнүүдэй үрэ дүнгүүдтэ манай хүтэлбэри хүсэд харюусалгатайгаар хандадаггүй, зарим ушарта манай партиин ба арадайшье, бүхы социалис оронуудайшье ангиин болон уласхоорондын аша туһада тааруугүй хараа бодол баримталдаг байгаа гэжэ мүнөө бидэнэр тэмдэглэжэ шадаха байнабди. Энэ шүүмжэлхы ажаглалта табан коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Варшавадахи уулзалгада манай партиин түлөөлэгшэдэй хабаадалсаагүй байһанда, тэрэшэлэн энэ уулзалгада манай хүтэлбэриин юрэнхы хандалгада хамаадалсана гээд Ш. Садовский үргэлжэлүүлэн хэлээ.

КПЧ-гэй ЦК-гай пленумэй 1968 оной майда болоһонһоо хойшо ушар байдал илангаяа түргэнөөр хубилаа.

СЭВ-тэ ба Варшавска договорто хабаададаг союзна социалис оронуудтай манай политическэ, экономическа, сэрэгэй, научна болон культурна харилсаа холбоое һуларуулха зорилготой кампаниие информациин ниитын органуудай олонхинь шангадхажа ороо. Нүгөө талаһаа баруун оронуудай политикые, экономико болон культурые һохорлигоор магтаха үнэндөө аргатай болоо. Энэ арга боломжые гадаадын харша номнолшод, тэрэшэлэн «Сүлөөтэ Европо» ба «Голос Америки» гэжэ радиостанци гэхэ зэргын органууд хүсэдөөр хэрэглэһэн байха юм.

Дотоодын социализмда харша хүсэнүүд ба хариин номнолшод хамтадаа хүдэлөө; олонхидоо тэдэнэй үйлэ хэрэгүүдэй удхань, онол аргань адли байдаг һэн.

Уласхоорондын иимэ бэрхэтэй оршон байдалда зүблөөн Братиславска мэдүүлгые һайшааһан байгаа. Арад бүхэнэй баатарлиг хүсэлэл оролдолгоор, шэн зоригто ажалаар амжагдаһан түйлалтануудые дэмжэхэ, бэхижүүлхэ ба хамгаалха гээшэ бүхы социалис оронуудай интернациональна үялга болоно гээд, мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байгаа бшуу. Энэ хадал зүблөөндэ хабаадагшадай өөрынгөө оронуудта социализмын түйлалтануудые хүгжөөхөөр, хамгаалхаар, социализм байгуулгада шэнэ амжалтануудые түйлахаар шиидэнти байһан бүхы оронуудай хамтынь һанамжа болоно гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй.

1968 оной январь хүрэтэрхи ба тэрээнһээ хойшонхи үе соо хэһэн өөрынгөө хүдэлмэриие бүхы дээрэнь шэнжэлхэ шухала зорилго Чехословакиин Коммунис партиин үмэнэ мүнөө үедэ табигдана.

1968 оной январиин урда тээхи хүгжэлтын горитой дутуу дунданууды манай парти мэдэрнэ. Эдэ дутуу дунданууд партиин нэрэ хүндые һуларуулаа. Бидэнэр эдэ дутуу дунданууды зайсуулхые эрмэлзэнэбди, мүнөөнэй социалис обществын эрилтэнүүдтэ тааруу хүгжэлтэ хангахые эрмэлзэнэбди. Таатай һайн эдэ шүүмжэлхы ажаглалтануудые манай политикада эдэбхитэй туһаламжа болоно гэжэ бидэнэр тоолонобди. Социализмда эсэргүү, баруунай оппортунис хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэл манай парти эрид шангаар хэнэ. Эдэ хүсэнүүд урдын алдуу эндүүнүүдтэ манай партиин шүүмжэлхы ёһоор хандалгые хэрэглэхэ, партиин хүтэлбэрилхы үүргые һуларуулха һанаашалга гаргадаг, теориин гү, али бодото ажал хэрэгтэй талаар коммунис партиие үгы хэхые эрмэлзэдэг байгаа бшуу.

Мүнөөнэй ангинуудта хубааһан дэлхэй дээрэ манай арадуудай эрхэ сүлөөтэй байха, манай гүрэнэй бүрин эрхэтэйгээр оршохо гол эрхэ нүхэсэл хадаа СССР-тэй, бусад социалис оронуудтай ЧССР-эй холбоотой байха ябадал болоно.

Манай парти ба чехословак общество дотор баруунай үзэл баримталдаг, социализмда эсэргүү хүсэнүүд ушөөл зайсуулагдаагүй. Эдэ хүсэнүүд харата ябуулгануудые хэнэ, элдэб эсын хуудаһануудые, уряа лозунгнуудые тараана. Манай парти болон арадые эдэ хүсэнүүд худхуулжа шадахагүй гэжэ бидэнэр шууд сэхээр мэдүүлнэбди гээд Ш. Садовский саашань һануулаа.

Энэ оной апрелиин пленумһээ хойшо манай партиин хүтэлбэри арадайнгаа диилэнхы олонхиин аша туһые шууд сэхээр хангаха политикые бэелүүлжэ ороо. Манай гүрэнэй уласхоорондын байдал һөөргөө заһаржа эхилээ, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай бүлэ дотор манай парти зохихо һууряа дахяад эзэлдэг болоо.

Коммунизмын агууехэ үг зорилгын түлөө дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ, Словацка национальна восстаниин үедэ хэдэн олон мянган хүн ами наһа бараһан байгаа. Энэ үг зорилгын бодотоор бэелхын тулада чехословак коммунистнууд бүхы юумэ хэхэ.

Дэлхэйн империализмда эсэргүүсэн, арадуудай эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө, хүн түрэлтэнэй прогрессивнэ хүгжэлтын түлөө тэмсэлэй нэгэдэмэл фронтдо аха дүү коммунис партинуудые, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдые эмхидхэн жагсаалгада Москвада һаяхан болоһон уласхоорондын зүблөөн шухалын шухала эрьелтэ боложо үгөө гээд Ш. Садовский саашань онсолон тэмдэглэһэн байна.

Ангиин ба политическэ талаар өөрынгөө ханинартай, аха дүү Коммунис партинуудтай, илангаяа Советскэ Союзай Коммунис партитай хани барисаата холбоогоо КПЧ хүсэдөөр һэргээхэ гэжэ этигэжэ байһанаа Ш. Садовский элирхэйлэн мэдүүлээ.

ДАЙШАЛХЫ ВАХТАДА

ХАНОЙ. (ТАСС). Арадай засагай тогтоһоор 24 жэлэй ойе сентябриин 2-то һайндэрлэлгэдэ бэлэдхэл Вьетнамай Демократическа Республикада боложо байнхай.

Ниислэлэй 14 томо промышленна предприяти долоо һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ гээд Ханойн захиргаанай комитет мэдээсээ. Залуу хүдэлмэришэд илангаяа ехэ амжалта түйлана. Тэдэнэр ветерануудай дүй дүршэлые шадамараар халан абажа, мэргэжэл шадабаряа үргэнөөр дээшэлүүлнэ. Ханойн предприятинуудта хүдэлдэг эдир залуу хүбүүд, басагад һүүлшын юһэ һарын турша соо 3.000 үлүүтэй урадан наринжуулгын дурадхалнуудые оруулаа.

Республикын хүдөө ажахын кооперативуудай гэшүүдтэ мүнөө харюусалгатай үе саг тулажа ерээд байна. Барайгарай намарай ургасые—жэлэй туршада абтадаг гол ургасые хуряалгада бэлэдхэл түгэсхэгдэжэ байнхай.

ДРВ-дэхи социалис байгуулалтые тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд найдамтайгаар, һэрэмжэтэй хёрхоор хамгаалжа байдаг. ДРВ-гэй ракетно-зенитнэ сэрэгүүд, авиаци, далайн-сэрэгэй флот, бусад түрэлэй сэрэгүүд республикынгаа 24 жэлэй ойе дайшалхы вахта дээрэ угтажа байна.

Совет ба Фин залуушуулай уулзалга

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Кильявта Финляндиин профсоюзуудай түбэй нэгэдэлэй спортын городто фин ба совет залуушуулай уулзалга боложо дүүрэбэ.

Эндэ тусхай уулзалганууд боложо дүүрээ, семинарнууд, дискуссинууд үнгэргэгдөө, спортын мүрысөөн, концертнууд болоо.

ДРВ-һээ Францида байдаг генеральна түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Урда Вьетнамда бүгэдэ ниитын һунгалта үнгэргэхэ тушаа энэ ороной Саг зуурын революционно правительствын оруулһан дурадхалые ДРВ-гэй правительство дэмжэнэ гээд ДРВ-һээ Францида байдаг генеральна түлөөлэгшэ Май Ван Бо француз хэблэлэй клуб соо үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Тиихэтэй хамта, Сайгоной туһамаршадай засаг түрын бии байһан эрхэ байдалда һунгалта үнгэргэхэ тухай дурадхалые бидэнэр Саг зуурын революционно правительстватай хамта эрид шууд буруушаагаабди. Юуб гэхэдэ, энэ Хархис засаг түрэ оршожо, американ сэрэгүүдэй байрлажа байһан эрхэ байдалда сүлөөтэ, демократическа һунгалта үнгэргэхын аргагүй гээд Май Ван Бо хэлээ.

Американ сэрэгүүдые хүсэдөөр гаргаха тухай вьетнам арад саашалаашье эрилтэ хэхэ. США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэл байһан сагта вьетнам арад сүлөөрэлгын тэмсэл хэжэл байха гээд Май Ван Бо онсолон тэмдэглээ.

Францида арадай һайндэрнүүд болоно

ПАРИЖ. (ТАСС). Ороной элдэб районуудта һүүлшын үдэрнүүдтэ француз Коммунис партиин нютагай федерацинуудай эмхидхэһэн арадай һайндэрнүүдтэ хэдэн арбаад мянган француз ажалшад хабаадаа.

Нэгэн доро политическэ литература олоор худалдагдаа. ФКП-гэй фонддо мүнгэ зөөри суглуулагдаа, партида шэнэ гэшүүд абтаа.

«Юманите» газетын августын 5-да мэдээсэһэнэй ёһоор, Вар департаментда болоһон һайндэрнүүдтэ 20.000 шахуу хүн хабаадаа. Эдэ үдэрнүүдтэ 119 ажалшан ФКП-гэй зэргэдэ абтаа. Дордонь департаментда болоһон арадай һайндэрнүүдтэ 20.000 гаран ажалшан, Обуе городто (Мерт ба Мозель департамент)—2.000, Лорьянда — 6.000 гаран, Конкарнодо—3.000 хүн хабаадаа.

„Маринер-7“ гэжэ станциин ниидэлгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Маринер-7» гэжэ американ автомат станци дүрбэ үлүүтэй һара соо ниидэһэнэйнгээ һүүлээр, программын ёһоор Марсын нюруунһаа 3.200 тухай километрэй зайтайгаар планетын хажуугаар ниидэжэ гараа. Планетэ шадар ниидэжэ гарахадаа, «Маринер-7» тэрэнэй фото-зурагые буулгажа абаа, нюруу болон атмосферыень шэнжэлээ. Энэ үедэ замбуулинай аппарат газарһаа 80 миллион үлүүтэй километртэ ошоод ябаа бшуу.

Марсда хүрэжэ ябахадаа 1 миллион 100 шахуу мянган километрһээ августын 3-да аппарадай буулгаһан хэдэн олон телевизионно зурагуудые «Маринер-7» августын 5-да газарта дамжуулаа.

Францида юумын үнэ сэн хүндэрнэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Францида хүнэй ажамидаран һуухада шухала болохо юумын үнэ сэн 1968 оной июлиин 15-һаа хойшо 7,7 процентээр нэмээ гээд «Юманите» газетэ августын 3-да мэдээсэнэ.

Юумын сэнгэй дээшэлжэл байдагынь элитэ. Правительственна тусхайта органуудшье юумын сэнгэй 6,4 процентээр хүндэрһыень мэдэрнэ. Энэ оной августын 1-һээ газ болон электричествын сэнгэй 4 процентээр дээшэлһэнтэй, городской ба түмэр замай транспортын түлөөһэ нэмээхэ гэжэ правительствын һанаашалжа байһантай дашарамдан, ажалшадай байдал улам муудана гээд газетэ бэшэнэ.

Итальян правительство байгуулагдаба

РИМ. (ТАСС). Правительственна кризисэй бүхэли һара соо үргэлжэлһэнэй һүүлээр, итальян христианско-демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн М. Румор шэнэ правительство байгуулба. Тэрэнэй составта имагтал христианско-демократическа партиин түлөөлэгшэд орһон байна.

М. Румор шэнэ правительствада Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаал даана. Гадаадын хэрэгүүдэй министрээр А. Моро, дотоодын хэрэгүүдэй министрээр — Ф. Рестиво, финансын министрээр Дж. Боско, обороныя министрээр—Л. Гуи томилогдоо.

Нигеридэхи дайн байлдаан

ЛАГОС. (ТАСС). Нигериин федеральна правительствын эндэ толилогдоһон сэрэгэй мэдээн соо дамжуулагдаһанай ёһоор, федеральна сэрэгүүдэй нэгэдэхи дивизиин частьнууд сепаратистнуудай мүнөө хүрэтэр хинажа байһан табан һуурин газарые, тэрэ тоодо Анамбра мүрэнэй бассейндэхи Агулери городые үнгэрэгшэ неделиин эсэстэ эзэлээ.

Байлдаануудай үедэ дайсан ехэ хохидолдо ороо гээд мэдээсэгдэнэ.

СЭНХИ[...] ЭКРАНУУД[...]

16 часһаа 19.30 ми[...] тэр Москваһаа д[...] УЛААН-ҮДЭ ХАРҮ[...] 19.30 минутаһаа хо[...] һонин. 19.45 минута[...] ровск хотын хүгжэмтэ [...] театрай артистнууд [...] харагшадтай уулзалга [...] хэ. 21 часһаа Моск[...] жуулга.

ПРАВДА БУР[...] МҮНӨӨДЭРЭ[...] НОМЕ[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда [...] шодой харюусалгатай [...] һэн түрүү бэшэг. «На[...] газарта» гэһэн А. Де[...] фоторепортаж. «Ре[...] ажалай алхамууд» гэ[...] доро информацинууд. [...] материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда [...] хуряалга—харюусалгат[...] гэһэн гаршаг доро тус[...] һан. Зэдын аймагай [...] ский» совхоздо үбһэ [...] хэр ябажа байһан туха[...] даһанда уншажа болоно.

Гурбадахи хуудаһанд[...] уялга тухай зужэг» гэ[...] ловай корреспонденци[...] саанаһаа абтаһан мэдэ[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанд[...] зыхеновэй очерк. Л. Г[...] поэмэһээ хэһэг. Соно[...]

Саг агаар

Улаан-Үдын авиаме[...] мэдээсэһэнэй ёһоор, [...] республика доторнай [...] гэ үүлэтэйшэг байха, [...] шадарай ба хойто а[...] бороо орохо. Баруун[...] һөө һулаханаар [...] Улаан-Үдэдэ һүниндөө [...] үдэрынь 22—24, бус[...] гуудта 19—24 граду[...] байха.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. ре[...] 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быта[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67[...] формации—34-05, общественная приёмная—56-62, [...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.
Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.
Н-02681. Зак. №[...]